

KOMPETANSEENTERRUS – REGION VEST BERGEN
STIFTELSEN BERGENSKLINIKKENE
LivFlesland og Randi Vartdal Knoff

FØRE VAR

RUSTRENDER I BERGEN 01/11

HOVEDFUNN VÅR 2011

Økning i tilgjengelighet og bruk av Subutex

Økning i tilgjengelighet på amfetamin,
cannabis og heroin

Nedgang i bruk av alkohol

Stabil situasjon for de fleste andre rusmidler

Kompetansesenter rus - region vest Bergen er ett av syv regionale kompetansesentra innen rusfeltet i Norge, med regionalt ansvar for Hordaland og Sogn og Fjordane. Arbeidsområder er innenfor forebygging, tidlig intervensjon og styrking av kompetanse i arbeid med rusmiddelavhengige. Kompetansesenteret bistår med råd og veiledning, kurs/konferanser, seminar, erfaringsutveksling og prosjektutvikling.

Stiftelsen Bergensklinikkene er en uavhengig, livssynsnøytral ideell non-profit og selveiende stiftelse for "mestring av rusproblemer, helse, livsstil og avhengighet" gjennom behandling, forebygging, forskning og undervisning.

© Stiftelsen Bergensklinikkene
ISSN 1504 – 7741

Heftets tittel: **Føre Var – 01/11**
Forfattere: Liv Flesland og Randi Vartdal Knoff

Rapporten kan bestilles hos

Kompetansesenter Rus – region vest Bergen
Stiftelsen Bergensklinikkene
Vestre Torggate 11, 5015 Bergen
Telefon: 55 90 86 00
Område: Hordaland, Sogn og Fjordane
Hjemmeside: www.bergensklinikkene.no

Spisskompetanse: «Kjønn og rus» og «Foreldrerollen i rusforebyggende arbeid»
Helsedirektoratet er oppdragsgiver for kompetansesenterets virksomhet

Layout: Camilla Holcroft

FORORD

Stiftelsen Bergensklinikkene, Kompetansesenter Rus region vest Bergen (KoRus vest Bergen) utkommer nå med den 17. halvårslige Føre Var-rapporten om russituasjonen i Bergen. Den foreliggende rapporten viser siste nytt om utviklingen registrert i perioden oktober 2010 til mars 2011. Rapporteringen fra Føre Var i Bergen skjer til lokale og sentrale myndigheter, og inngår som rapportering fra SIRUS til det europeiske overvåkingscenteret EMCDDA i Lisboa. Stiftelsen Bergensklinikkene deltar også med informasjon fra Føre Var inn i et europeisk prosjekt kalt ReDNet (The Recreational Drugs European Network). Prosjektet har som mål å bedre omfanget og kvaliteten av tilgjengelig informasjon om nye rusmidler på internett, spesielt overfor marginalisert og sårbar ungdom, og hvordan denne gruppen samt hjelpe-tjenester kan nås med informasjon på en god måte.

De siste to årene har Føre Var hatt en spesiell oppmerksomhet rettet mot GHB/GBL, og med utgangspunkt i bekymringsfulle rapporteringer fra Føre Var, ble det i samarbeid med Utekontakten i Bergen kommune gjennomført en lokal kartlegging HKH (Hurtig Kartlegging og Handling) i 2010 om GHB/GBL-bruk i Bergen og omegn. Ut fra dette arbeidet ble det iverksatt en rekke tiltak lokalt. Helsedirektoratet har nå gitt KoRus vest Bergen et nasjonalt ansvar for å anvende HKH- metoden til andre norske kommuner, og i denne rapporten beskrives metoden i et eget kapittel. HKH gir lokale aktører oversikt over et aktuelt problemfelt, og det utarbeides handlingsplan som gir mulighet for å iverksette adekvate tiltak.

Etter innsamling av data til Føre Var, drøftes resultatene i et ekspertpanel bestående av representanter fra politi- og tolletat, Bergen kommune, byrådsavdeling for helse og inkludering, Utekontakten og representanter fra Stiftelsen Bergensklinikkene.

Føre Var er blitt et godt etablert verktøy for å belyse russituasjonen i Bergen, og er en kunnskapskilde som anvendes til media lokalt og nasjonalt. Flere internasjonale miljøer og fagfolk retter nå henvendelser for å få innblikk i metodikken med tanke på å etablere dette for andre europeiske byer.

Stiftelsen Bergensklinikkene, KoRus vest Bergen, vil takke informanter; ungdommer, fagpersoner og samarbeidspartnere som bidrar med sin kunnskap og gjør det mulig å lage Føre Var rapportene i Bergen.

Bergen 9. juni 2011

Kompetansesenter Rus – region vest Bergen

Stiftelsen Bergensklinikkene

ERLING PEDERSEN

Adm. direktør

INNHold

Føre Var – vår 2011 > 4

Russpesifikke funn > 9

Alkohol > 9

Hallusinogene rusmidler > 11

Cannabis

LSD

Fleinsopp

2C-B

Sentralstimulerende rusmidler > 14

Amfetamin

Metamfetamin

Kokain

Ecstasy

PMMA

Opioider > 18

Heroin

Metadon

Subutex®

Suboxone®

Temgesic®

Dolcontin®

Andre medikamenter og syntetiske stoffer > 23

Anabole virkestoffer

GHB/GBL

Benzodiazepiner

Rohypnol®

Xanor®

Valium®

Rivotril®

Lyrica®

Trendpanel om andre medikamenter

Konsekvenser av rusmiddelbruk > 28

Spesialfokus: Hurtig Kartlegging og Handling – nasjonalt prosjekt 2010/2011 > 32

Appendiks > 37

Appendiks 1 – Analysetabeller

Appendiks 2 – Metodiske begrensninger – sekundærdata

Appendiks 3 – Datakilder som brukes i Føre Var

Litteratur > 44

FØRE VAR – VÅR 2011

4

Hva er Føre Var?

Kompetansesenter Rus region - vest Bergen (KoRus vest Bergen), Stiftelsen Bergensklinikkene, har siden våren 2002 utviklet og drevet et system for overvåkning av rustrender – Føre Var. Systemets målsetting er å identifisere, overvåke og rapportere trender i tilgjengelighet og bruk av rusmidler i Bergen. Denne utgaven av Føre Var viser rustrender i Bergen over åtte og et halvt år (2002 – 2011), samt tendenser for de siste seks månedene (oktober 2010 – mars 2011).

Føre Var sitt samarbeid med ulike instanser og enkeltpersoner i Bergen gjør det mulig å innhente lokale data om tilgang og bruk av rusmidler. På bakgrunn av disse opplysningene utarbeides det to oversiktsrapporter, en hovedrapport og en kortrapport, som distribueres til politikere, fagpersoner, forskere og andre som er interesserte i eller arbeider med rusproblematikk.

Hvorfor Føre Var?

Det finnes mye kunnskap om den lokale rusmiddel-situasjonen hos enkeltpersoner og instanser, men ofte er informasjonen lite organisert og blir isolert der den er. Føre Var innhenter og analyserer slik informasjon. Systemet er tidlig ute og formidler siste nytt om rusmiddel-trender, slik at politikere og fagpersoner gis mulighet til å iverksette effektive og evidens-baserte tiltak.

Framgangsmåte

Rapporten baseres på kvalitative og kvantitative rus-relaterte kilder, som bidrar til å gi et pålitelig bilde av rusmiddelbruken i Bergen (Mounteney, 2009). Kildene som benyttes er:

- 36 statistiske kilder som inkluderer salgstall for alkohol, behandlingsdata og statistikker fra politi, tolletat og kriminalomsorg.
- 14 mediekilder som inkluderer internettsider, ungdoms- og trendmagasiner, lokalaviser og fagblader.
- Spørreskjema til trendpanel og kjentmenn.

Litt om trendpanel og kjentmenn

Denne gangen har 31 personer bidratt i et anonymisert trendpanel, som alle er utvalgt på bakgrunn av sin ekspert-kunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. Paneldeltakerne deles inn i hovedgruppene uteliv, det generelle samfunn og risikomiljø/etablert rusmiljø. Panelet består av fagfolk, rusmiddelbrukere og personer med god kjennskap til ulike utelivs- og ungdomskulturer. Dette kan være DJer, studenter, gjester på utesteder eller ansatte i utelivsbransjen. Paneldeltakerne besvarer et spørreskjema hver sjettemåned, og et utvalg av dem intervjues en gang i året.

13 kjentmenn har denne gangen bidratt ved å besvare et spørreskjema. Kjentmenn er personer som observerer og har kjennskap til rusmiddelbruk blant ungdomsskole-elever. Dette kan være rådgivere, inspektører, lærere eller helsesøstre ved ungdomsskoler i Bergen kommune.

Bildet av rustrender i Bergen som presenteres i denne rapporten er basert på kilder som vist i illustrasjonen nedenfor.

Aktuelt om datakilder våren 2011

Fra våren 2010 har Føre Var valgt å overvåke amfetamin, metamfetamin, GHB og GBL separat. Noen kilder skiller fortsatt ikke stoffene amfetamin/metamfetamin og GHB/GBL, mens andre kilder har data på alle fire stoffene (jfr. hovedtabell). Et nytt rusmiddel, PMMA, ble rapportert av flere kilder denne gangen, og er omtalt i kapittelet om sentralstimulerende rusmidler.

To statistikkilder, Rustelefonen og Bjørgvin fengsel, har ikke levert data til Føre Var denne gangen.

Presentasjon av funn

Føre Var presenterer funn relatert til de ulike rusmidlene på følgende måte:

- Illustrasjoner av trender gjennom åtte og et halvt år (2002 - 2011). Her brukes en samlet skår, aggregert differanse¹.
- Tendenser for de siste seks månedene. Disse blir forklart ved at den aggregerte differansen deles opp i bruk-, tilgjengelighet- og interesseindikatorer.
- Beskrivelse av endringer som de ulike kildene (eksempelvis trendpanel og politi) har rapportert de siste seks månedene, sammenlignet med halvåret før.

Spesialfokus

Spesialfokus i den 17. utgaven av Føre Var er et sammendrag av rapporten *"Hurtig Kartlegging og Handling - Nasjonalt prosjekt 2010/2011"*. Den omhandler et toårig nasjonalt prosjekt, finansiert av Helsedirektoratet og driftet av KoRus vest Bergen, der det er blitt gitt opplæring i metodikken Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) og etablert et nasjonalt nettverk av HKH-veiledere. Fire norske kommuner fikk opplæring og gjennomførte en kartlegging basert på denne metodikken i prosjektperioden, og alle er presentert i rapporten.

Manual – Føre Var: Kartlegging av rustrender

I 2008 ble det utarbeidet en manual, "Føre Var: Kartlegging av rustrender", rettet til fagfolk som ønsker å etablere et system for å overvåke lokale rustrender. KoRus vest Bergen tilbyr opplæring i bruk av manualen.

For mer informasjon, kontakt: Liv Flesland,
e-post: lifl@bergensklinikkene.no.

¹ Se appendiks 1, side 40.

HOVEDFUNN – HØST 2010 TIL VÅR 2011

Økning i tilgjengelighet og bruk av Subutex

6 Økning i tilgjengelighet på amfetamin, cannabis og heroin

Nedgang i bruk av alkohol

Stabil situasjon for de fleste andre rusmidler

ØKNING I TILGJENGELIGHET OG BRUK AV SUBUTEX

Subutex®

Inneholder virkestoffet buprenorfin og brukes som medikasjon i LAR. Subutex hadde en tydelig økende trend fra 2002 til 2006. Fra 2007 til 2011 har det vært en mer stabil trend for Subutex. I perioden oktober 2010 – mars 2011 var det økning i tilgjengelighet og bruk av Subutex.

- Politi og fengsel hadde begge økning i beslag av Subutex og fengselet hadde økning i antall urinprøver som var positive på buprenorfin.
- Vitusapotek Nordstjernen hadde nedgang i salg av Subutex.
- Trendpanelet rapporterte økning i tilgjengelighet og bruk av Subutex.
- Injisering var den mest brukte og tablett lagt under tungen var den nest mest brukte inntaksmåte for Subutex.
- "Sub" er slenguttrykket for Subutex.
- Gateprisen på Subutex var 200-300 kroner/tablett (8 mg).
- Subutex ble ofte brukt i kombinasjon med andre dempende medikamenter.

ØKNING I TILGJENGELIGHET PÅ HEROIN, AMFETAMIN OG CANNABIS

Heroin

Langtidstrenden for heroin var stabil fra 2002 til 2006, men fra 2007 har den vært økende. I perioden oktober 2010 – mars 2011 var det økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av heroin

- Politi og fengsel hadde begge økning i beslag av heroin og fengselet hadde økning i antall urinprøver som var positive på opiat.
- Trendpanelet rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og bruk av heroin og heroin var det nest mest brukte rusmiddelet i risiko-/etablert miljø.
- Heroinbruk fører til problemer som avhengighet, abstinenssymptomer, overdoser og problematisk sosialt liv.
- Gateprisen var 200 kroner/brukerdose (cirka 1/8 g) og 800-1600 kroner/gram
- Ofte brukte slenguttrykk for heroin var "minus", "dop", "hest", "H" og "smekk"
- Injisering var den mest brukte og røyking den nest mest brukte inntaksmåte for heroin.
- Heroin kombineres ofte med benzodiazepiner, cannabis og amfetamin.

Amfetamin

Årene 2002 og 2003 var det et relativt stabil trend for amfetamin, mens den fra 2004 til 2007 var økende. Fra 2008 har det igjen vært en mer stabil situasjon. I perioden oktober 2010 - mars 2011 var det økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av amfetamin.

- Toll, politi og fengsel hadde økning i beslag av amfetamin
- Stiftelsen Bergensklinikkene hadde økning i antall personer som oppga amfetamin som mest brukte rusmiddel før innleggelse.
- Trendpanelet rapporterte økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av amfetamin.
- Angst, depresjon og selvdestruktiv adferd ble oftest nevnt som problemer relatert til amfetaminbruk
- Sniffing var den mest brukte og injisering den nest mest brukte inntaksmåte for amfetamin.
- Amfetamin ble ofte brukt i kombinasjon med cannabis og heroin.
- Gateprisen var litt høyere enn sist, 400-600 kroner/gram amfetamin.
- Trendpanelet rapporterte at amfetamin hadde vært mer utblandet i denne perioden, og mer usikkerhet mht virkestoffer og konsentrasjon.
- Ofte brukte slenguttrykk for amfetamin var "speed", "joggesko" og "fart".

Cannabis

De rapporterte tendensene for cannabis har variert noe fra halvår til halvår, men langtidstrenden viser en tydelig økning fra 2002-2011. I perioden oktober 2010 - mars 2011 har det vært økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av cannabis.

- Toll og politi hadde økning i beslag av cannabis.
- Stiftelsen Bergensklinikkene hadde økning i antall pasienter som oppga cannabis som det mest brukte rusmiddelet før innleggelse.
- Kjentmenn og trendpanel rapporterte økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av cannabis.
- Cannabis var det mest brukte rusmiddelet i gruppen risiko-/etablert rusmiljø, og det ble rapportert økende bruk av cannabis blant unge personer.

- Cannabis ble oftest kombinert med alkohol og nest oftest med heroin.
- Depresjon og skulk/fracfall fra skole ble relatert til bruk av cannabis.
- Gateprisen på cannabis (hasj) var 100 kroner/gram.
- De mest brukte slenguttrykkene for cannabis var "fjodde", "G", og "rev".

NEDGANG I BRUK AV ALKOHOL

I perioden 2002-2008 identifiserte Føre Var en økende trend for alkohol i Bergen, men siden våren 2009 har det vært en forholdsvis stabil trend. Tendensen for perioden høst 2010 - vår 2011 var ingen endring i tilgjengelighet, men nedgang i bruk av alkohol.

- To av tre kilder hadde nedgang i alkoholsalg.
- Toll og fengsel hadde ingen endring i antall, men nedgang i mengde beslag av alkohol.
- Stiftelsen Bergensklinikkene hadde ingen endring i antall pasienter som oppga alkohol som mest brukte rusmiddel før innleggelse.
- Trendpanel og kjentmenn rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og bruk av alkohol.
- Alkohol ga flest helse- og/eller sosiale problemer og depresjon ble oftest nevnt.
- Alkohol kombineres med de fleste andre rusmidler, og oftest med cannabis.
- Det var nedgang i antall alkohol- og salgsbevillinger i Bergen kommune i 2010, sammenlignet med året før.

STABIL SITUASJON FOR DE FLESTE ANDRE RUSMIDLER

KOMMENTAR

8

Føre Var kan denne gangen rapportere om en stabil situasjon for de fleste rusmidler, men likevel har det vært noen endringer det siste halvåret som er verdt å kommentere.

Høsten 2010 ble det rapportert økning i tilgjengelighet på Suboxone, og tendensen for Subutex gikk motsatt vei. Denne gangen har tendensen snudd til det mer kjente - økning i tilgjengelighet og bruk av Subutex. Trendpanelet rapporterer at heroin er det foretrukne rusmiddelet blant opioidene, men styrkegraden på heroin har vært varierende og uforutsigbart det siste halvåret og brukerne har foretrukket Subutex. Et annet mønster som rapporteres, er at dempende medikamenter i større grad kombineres med heroin, fordi heroin har vært lavkonsentrert, og medikamentene oppleves å være mer til å stole på. For heroin ser vi denne gangen at bruken er stabil, mens tilgjengeligheten har økt. Prisen for en brukerdose var som forrige halvår, lavere enn det som ble rapportert i årene 2002 - 2009 - en motsatt utvikling enn for de fleste andre "varer". At heroin kan kjøpes i større doser med kvantumsrabatt er også en indikasjon på at tilgjengeligheten har vært stor.

Høsten 2010 ble det rapportert økning for met-amfetamin, mens en denne gangen ser en økning for amfetamin. Kripos melder at Hordaland skiller seg ut i forhold til andre regioner, med flest beslag av amfetamin, og trendpanelet rapporterer et tilsvarende mønster. Både amfetamin og metamfetamin har vært mye utblandet gjennom vintermånedene, og det har derfor vært enda vanskeligere enn før å skille hva en kjøper. Hva en får i seg, vet en ikke før en har prøvd, og risikoen for feildosering og helseskader øker.

Overdosesituasjonen i Bergen har fått mye medie-fokus siste halvår, og skyldes det rekordhøye antallet rusrelaterte dødsfall i Bergen i 2010, de fleste etter bruk av heroin. Gjennom vintermånedene 2010-2011 ble det registrert færre dødsfall enn året før, men heroin var fortsatt det mest brukte rusmiddelet i de etablerte rusmiljøene. Trendpanelet rapporterte om alvorlige konsekvenser, og overdoseproblematikk var blant de hyppigst nevnte. Utviklingen er bekymringsfull, og det er derfor gledelig at Utekontakten i Bergen gjennomfører en hurtigkartlegging av overdosesituasjonen i byen denne våren. Resultatene fra kartleggingen vil bli presentert i juni, og trolig vil den gi politikere og hjelpeinstanser innspill til

konkret handling som kan bedre den alvorlige situasjonen.

Cannabis er det mest brukte rusmiddelet etter alkohol både nasjonalt og i Bergen. Nyere undersøkelser lokalt (Iversen 2010), nasjonalt (Sirus 2010) og internasjonalt (EMCDDA 2010) melder om stabilitet og dels nedgang i bruk av cannabis. Dette står i kontrast til langtidstrenden Føre Var har identifisert for cannabis gjennom åtte og et halvt år, og økningen i tilgjengelighet det siste halvåret styrker denne trenden. Trendpanelet rapporterte også om en økende andel unge cannabisbrukere siste halvår. For å forstå dette bildet, kan denne rapportens spesialfokus om cannabisbruk blant unge i flere norske byer kanskje gi noen svar? At det er de unge og sårbare som er i størst risiko for bruk både av cannabis og andre rusmidler, er i samsvar med tidligere undersøkelser fra Bergen (Grung 2008, Mounteney 2009). De tre cannabisrapportene peker på behov for sammensatte og koordinerte tjenester. Det er også interessant at hjelpeapparatet i liten grad kommuniserer cannabisbruk med de unge, og at det er begrenset kunnskap om cannabisens skadevirkninger både hos brukere og hjelpeapparat. Det er sannsynlig at dette også er situasjonene i Bergen - som her har en unik mulighet til å kopiere de andre byenes handlingsplaner.

Nasjonalt og internasjonalt (EMCDDA 2010) har det vært et økende fokus på nye rusmidler, såkalte "legal highs", som er lett tilgjengelig gjennom internett. Føre Var har denne gangen målt temperaturen hos trendpanelet om dette temaet. En finner at halvparten kjenner til at internett er blitt brukt til informasjonsinnhenting og kjøp/salg av rusmidler. Det ble ikke identifisert noen nye nettsider, men Facebook ser ut til å ha erstattet SMS-meldinger i stor grad. Dette indikerer at tilgjengeligheten til informasjon og kontaktutveksling spres vidt, og den enkelte risikerer at det sosiale nettverket blir grenseløst og ukontrollerbart. Internett og sosiale medier vil klart gi nye utfordringer i kartlegging av rustrender, og er blitt en viktig arena å overvåke, enn for bare noen få år tilbake.

Føre Var rapporterer om økt tilgjengelighet på de fleste rusmidler, uten at det kan dokumenteres økt bruk. Om vårens økte tilgjengelighet senere vil føre til økt bruk, vil en fortsatt overvåking av rustrender i Bergen kunne gi svar på.

RUSSPESIFIKKE FUNN

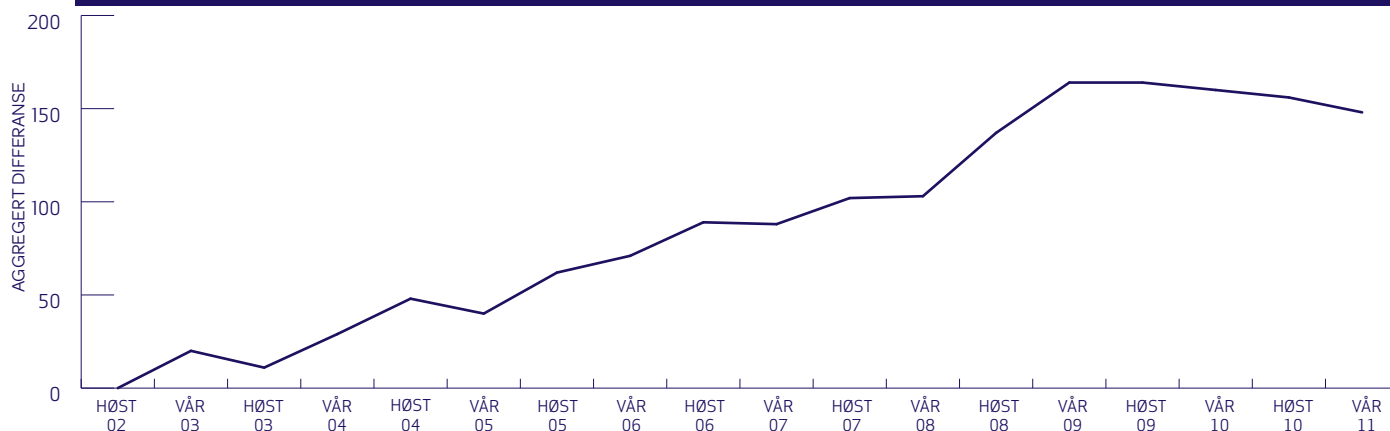
Rusmidlene som det rapporteres om i Føre Var er sortert i hovedgrupper. Hallusinogene rusmidler inkluderer cannabis, LSD, fleinsopp og 2C-B. Sentralstimulerende midler dekker funn relatert til amfetamin, metamfetamin, kokain og ecstasy. Opioider dekker heroin, metadon, Subutex[®], Suboxone[®], Temgesic[®] og Dolcontin[®]. Under overskriften "Andre medikamenter og syntetiske stoffer" finnes data om anabole virkestoffer, Rohypnol[®], Xanor[®], Valium[®], Rivotril[®], Lyrica[®], GHB og GBL.

For alle rusmidler presenteres funn både som en langtidstrend fra 2002 - 2011, samt med mer spesifikke detaljer (tendenser) for den siste halvårsperioden, som dekker tidsrommet 1. oktober 2010 - 31. mars 2011. Data fra det siste halvåret, sammenlignes i hovedsak med data fra forrige halvårsperiode som var 1. april - 30. september 2010. Det er kjent at salg av alkohol varierer avhengig av sesong, og Føre Var sammenligner derfor data over alkoholsalg med samme periode året før (dvs. vår mot vår og høst mot høst). Behandlingsdata viser også sesongsvingninger og sammenlignes med tilsvarende periode året før. Variasjonen kan forklares med at det er færre tilgjengelige behandlingsplasser i sommermånedene. Kriminalomsorgen registrerer statistikk hvert tertial. I denne rapporten sammenlignes derfor fengselsdata for tredje tertial (september - desember) 2010 med andre tertial (mai - august) 2010.

ALKOHOL

I perioden 2002-2008 identifiserte Føre Var en økende trend for alkohol i Bergen, men siden våren 2009 har alkoholtrenden vært forholdsvis stabil (figur 1).

Figur 1: **ALKOHOL** / langtidstrender 2002 – 2011

Tendensen for alkohol i perioden oktober 2010 - mars 2011 viser en svak nedgang. Tabell 1 viser nedgang i bruk av alkohol, men ingen endring i tilgjengelighet og interesse i denne perioden.

Sammenlignet med tilsvarende periode for ett år siden, rapporterte to av tre kilder for alkoholsalg en gradvis nedgang (Hansa Borg og Coop-Hordaland), mens den tredje kilden, Vinmonopolet, ikke hadde noen endring i

Tabell 1:
ALKOHOL
aggregert differanse
spesifisert³

	SKÅR
BRUK	- 8
TILGJENGELIGHET	1
INTERESSE	- 1
AGGREGERT DIFFERANSE ⁴	- 8

antall solgte liter alkohol. Tolletaten i Bergen hadde ingen endring i antall beslag av alkohol, men hadde nedgang i mengde beslag enn samme periode halvåret før. Beslag av alkohol i andre tollregioner i Norge på personer med bostedsadresse i Bergen⁵ hadde økt siden forrige periode. Bergen fengsel hadde ingen endring i antall, men nedgang i mengde alkoholbeslag fra andre til tredje tertial 2010. Det var ingen endring i antall pasienter i Stiftelsen Bergensklinikkene som oppga alkohol som det mest brukte rusmiddelet før innleggelse i perioden oktober 2010 til mars 2011, sammenlignet med tilsvarende periode for ett år siden. Hordaland politidistrikt registrerte 592 personer i drukkenskapsarresten i den samme perioden, mot 644 personer halvåret før, og 343 personer ble anmeldt for kjøring i påvirket tilstand, mot 353 personer halvåret før.

Trendpanelet rapporterte at alkohol var det mest brukte rusmiddelet i Bergen i perioden oktober 2010 - mars 2011, og samlet ble det rapportert ingen endring i tilgjengelighet og bruk av alkohol. Tendensen var stabil for alle alkoholsorter (vin, øl, cider, rusbrus, brennevin og hjemmebrent). Ser en de tre hovedarenaene som trendpanelet representerer hver for seg, ble alkohol rapportert å være det mest brukte rusmiddelet på utelivsarenaen og i det generelle samfunn, og det tredje mest brukte i risiko-/etablert rusmiljø. Også dette halvåret ble det rapportert at alkohol var årsak til flest helse- og/eller sosiale problemer. Depresjon ble oftest nevnt, men fravær/skulk fra arbeid og skole, å bryte egne grenser med følgende angere og redsel for seksuelt overførbare sykdommer, samt økonomiske problemer var også konsekvenser av alkoholbruk som ofte ble nevnt. Trendpanelet rapporterte at alkohol ble kombinert med de fleste andre rusmidler, og det var vanligst å bruke alkohol i kombinasjon med cannabis.

Alkohol var det mest brukte rusmiddelet blant ungdomsskoleelever, og kjentmennene rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og bruk av alkohol. Sortert etter ulike alkoholprodukter, var det en gradvis nedgang i bruk av rusbrus og ingen endring for øl, vin, brennevin og hjemmebrent. To tredjedeler av kjentmennene rapporterte om helse- og/eller sosiale problemer, og skoleskulk og fravær var det største problemet som følge av alkoholbruk. Kjentmenn som rapporterte om kombinasjonsbruk, sa at alkohol oftest ble kombinert med hasj, men også med tobakk og snus. Svært få rapporterte om alkoholrelaterte funn i eller omkring skoleområdet, men det ble rapportert noen tilfeller der elever hadde brakt med seg alkohol til skolen.

Antall treff på alkohol på nettsiden til Bergensavisen viste økning det siste halvåret, mens Bergens Tidende og Norshroom hadde nedgang, sammenlignet med halvåret før. Natt&Dag hadde ingen endring i antall treff på alkohol.

Salgs-, skjenkebevillinger og kontroller i Bergen kommune

Det var en svak nedgang i antall skjenkebevillinger i Bergen kommune i 2010. Kontor for skjenkesaker registrerte 301 skjenkebevillinger ved slutten av året 2010, mot 312 i 2009. Antall salgsbevillinger i Bergen gikk også ned i den samme perioden. I 2010 var det registrert 160 bevillinger, mot 178 i 2009, en nedgang på cirka ti prosent.

Antall skjenkekontroller utført i Bergen i 2010 var 1386, mot 1216 i 2009. Det var en økning på 14 prosent. Antall salgskontroller i 2010 var 244. Det var en halvering sammenlignet med året før, da det var 495 kontroller.

³ Tabell 1 er aggregert differanse fordelt etter bruk, tilgjengelighet og interesse, der positive tall markerer en økning og negative tall en nedgang.

⁴ Aggregert differanse er summen av trendverdi basert på alle kilder i tabell 30 i perioden oktober 2010 - mars 2011.

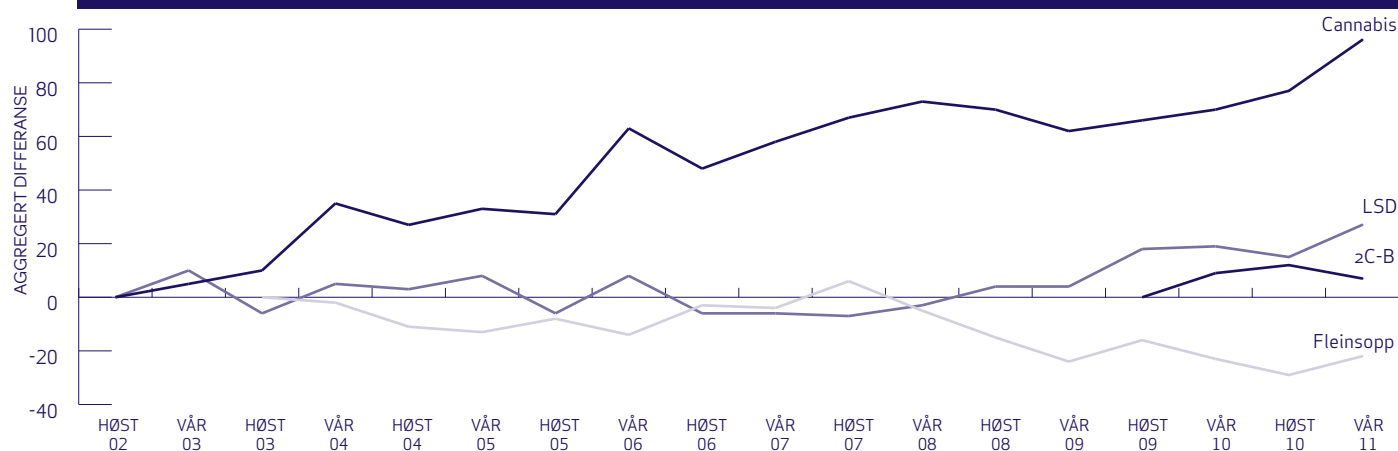
⁵ Når det i rapporten skrives "andre tollregioner", menes beslag gjort på personer med postadresse i Bergen av andre tollregioner enn region vest, eks. ved grenseoverganger eller i postforsendelser.

HALLUSINOGENE RUSMIDLER: CANNABIS, LSD, FLEINSOPP, 2C-B

Hallusinogene rusmidler er en samlebetegnelse på en gruppe stoffer som er beslektet farmakologisk. Rusmidlenes fellesnevner er at de påvirker sentralnervesystemet og kan framkalle sansebedrag, illusjoner og hallusinasjoner. Det finnes mange vekster i naturen som har hallusinogene virkninger, eksempelvis fleinsopp, men hallusinogener kan også framstilles syntetisk, eksempelvis LSD og 2C-B. Cannabis har en dempende og svak hallusinogen effekt (www.fhi.no) og kommer derfor inn under denne gruppen.

De rapporterte tendensene for cannabis har variert noe fra halvår til halvår, men langtidstrenden viser en tydelig økning fra 2002-2011. For LSD var trenden relativt stabil fra 2002-2008, mens det har vært en svak økning de to siste årene. Trenden for fleinsopp var stabil i perioden 2002-2007, men de tre siste årene har vært svakt nedadgående. 2C-B ble kartlagt første gang høsten 2009. Det er ennå for tidlig å identifisere en klar trend, men den økende tendensen de to første periodene ser nå ut til å være stabilisert (figur 2).

Figur 2: **HALLUSINOGENE RUSMIDLER** / langtidstrender 2002 – 2011

Tabell 2:
CANNABIS
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-5
TILGJENGELIGHET	21
INTERESSE	3
AGGREGERT DIFFERANSE	19

CANNABIS⁶

I perioden oktober 2010 - mars 2011 har det vært økning i tilgjengelighet på cannabis, mens bruk og interesse har vært relativt stabil (tabell 2).

Tolletaten i Bergen hadde nedgang i antall, men økning i mengde beslag av cannabis, mens andre tollregioner⁷ og politiet hadde økning både i antall og mengde. Bergen fengsel hadde nedgang i antall, men ingen endring i mengde beslag av cannabis. Fengselet hadde også nedgang i antall urinprøver som var positive på THC. Stiftelsen Bergensklinikkene hadde økning i antall pasienter som oppga cannabis som det mest brukte rusmiddelet før innleggelse.

⁶ Cannabis er en samlebetegnelse på materiale fra planten *Cannabis sativa*. Planten inneholder en lang rekke substanser som har fellesbetegnelsen cannabinoider, der det aktive virkestoffet er THC (www.fhi.no).

28 av 31 personer i trendpanelet kjente til bruk av cannabis, og de rapporterte ingen endring i bruk, men gradvis økning i tilgjengelighet (tabell 3). Cannabis ble rapportert nest mest brukt fra gruppene som representerte utelivsarenaen og det generelle samfunn, og det mest brukte rusmiddelet fra gruppen risiko/etablert miljø. Trendpanelet rapporterte denne gangen at cannabis brukes mer blant unge personer, uten at det ble definert noen alder. Cannabis kombineres med mange andre rusmidler, og ble oftest kombinert med alkohol og nest oftest med heroin. Cannabis ble rapportert å gi en del helse- og/eller sosiale problemer, og depresjon og skulk/fracfall fra skole eller arbeid ble oftest nevnt. Gateprisen på cannabis har vært stabil over flere år, og også dette halvåret var prisen 100 kroner for ca ett gram hasj. Den vanligste inntaksformen var å røyke cannabis, men et fåtall informanter rapporterte at det også spises. Trendpanelet oppga mange slenguttrykk og "fjodde", "G", og "rev" var de mest brukte. Denne gangen ble "jonas" registrert som et nytt slenguttrykk for cannabis.

Tabell 3: **CANNABIS** /trendpanel tilgjengelighet etter gruppe

	UTELIV	GENERELLE SAMFUNN	RISIKO-/ETABLERT MILJØ	TOTALT
Sterk økning	0	1	1	2
Gradvis økning	1	2	2	5
Ingen endring	5	4	9	18
Ikke observert	2	3	1	6
TOTAL	8	10	13	31

Av 13 kjentmenn kjente 9 til at cannabis ble brukt blant ungdomskoleelever i Bergen siste halvår, og de rapporterte økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk. Det var flere kjentmenn som rapporterte om helse- og/eller sosiale problemer denne gangen enn for et halvt år siden. Av de åtte kjentmennene som rapporterte om problemer knyttet til helse- og/eller sosiale problemer, rapporterte over halvparten om problemer knyttet til bruk av cannabis og det var like mange som rapporterte om problemer knyttet til cannabisbruk som til alkoholbruk. Fravær/skulk og trøtthet var de mest rapporterte problemene ved bruk av cannabis. Cannabis ble vanligvis kombinert med alkohol i denne ungdomsgruppen. Det var få rapporter om funn av utstyr som kunne knyttes til bruk av cannabis på eller rundt skoleområdet denne gangen.

Det var ingen endring i antall treff på cannabis på Bergensavisen sin nettside, mens Bergens Tidende og Natt&Dag sine nettsider hadde økning i antall treff i denne perioden.

Tabell 4:
LSD
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	12
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	12

LSD⁸

Det har vært økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av LSD i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 4).

Det var bare politiet som rapporterte om beslag av LSD siste halvår, og de hadde økning både i antall og mengde, sammenlignet med halvåret før. Det var få personer i

8 LSD fremstilles som et løselig salt som er farge-, lukt- og smakløst.

Tabell 5:
FLEINSOPP
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	7
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	7

Tabell 6:
2C-B
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	1
TILGJENGELIGHET	-4
INTERESSE	-2
AGGREGERT DIFFERANSE	-5

trendpanelet som kjente til bruk av LSD og de rapporterte ingen endring i bruk og tilgjengelighet. "Syre" ble nevnt som slenguttrykk for LSD. Av interessekildene var det kun ett treff på LSD på nettsiden til Natt&Dag, som gir ingen endring fra forrige periode.

FLEINSOPP

Det var ingen endring i bruk og en svak økning i tilgjengelighet på fleinsopp/philocybesopp⁹ i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 5).

Det var bare politiet som rapporterte om beslag av fleinsopp/psilocybin denne gangen, og de hadde gradvis økning i antall, men nedgang i mengde beslag. Natt&Dag og BT hadde begge ett treff på fleinsopp, som utgjør ingen endring. Et fåtall personer i trendpanelet kjente til bruk av fleinsopp det siste halvåret, og de rapporterte ingen endring i bruk og tilgjengelighet. "Flein", "MM" og "magic mushroom" ble rapportert som slenguttrykk for fleinsopp.

2C-B

2C-B (4-bromo-2,5-dimethoxyphenethylamin) er et syntetisk hallusinogen som første gang ble fremstilt i 1974. Stoffets effekt kan sammenlignes med LSD og psilocybin.

I perioden oktober 2010 - mars 2011 har det ikke vært noen endring i tilgjengelighet og bruk av 2C-B (tabell 6).

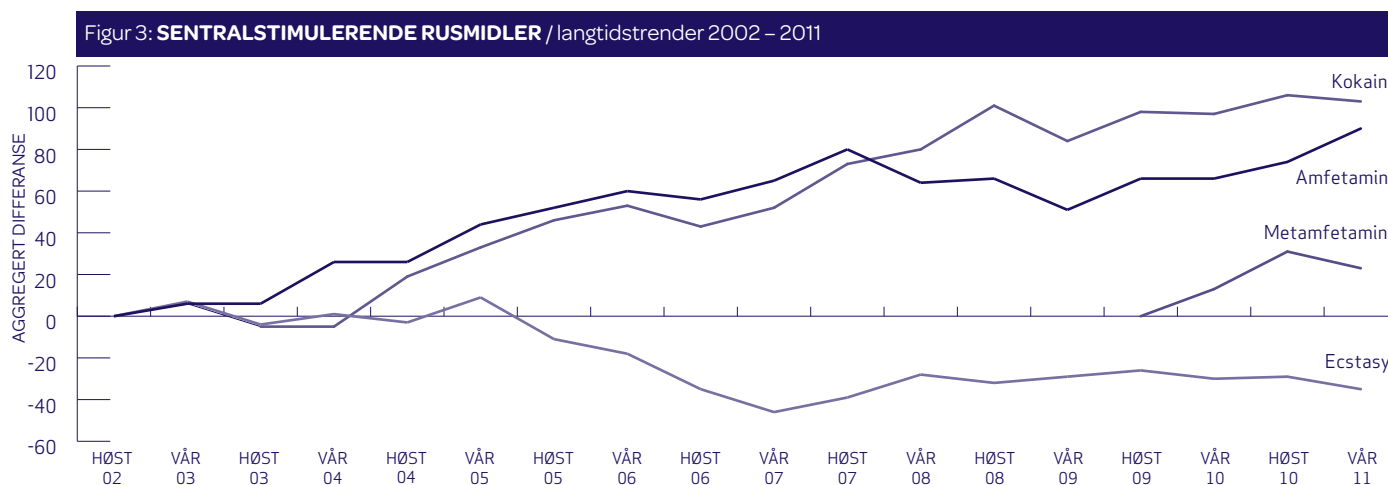
Det var få personer i trendpanelet som kjente til bruk av 2C-B i denne perioden, og de rapporterte gradvis økning i bruk, men ingen endring i tilgjengelighet. Politiet (Kripes) hadde som sist, noen få beslag av 2C-B, men mengde beslag i perioden oktober 2010 - mars 2011 var mindre enn halvåret før. Norshroom sin nettside hadde nedgang i antall treff på 2C-B. De andre interessekildene hadde ingen aktivitet relatert til 2C-B det siste halvåret.

⁹ Psilocybin er virkestoffet i fleinsopp og en del andre sopper som gir ruseffekt.

SENTRALSTIMULERENDE RUSMIDLER: AMFETAMIN, METAMFETAMIN, KOKAIN, ECSTASY

14 Sentralstimulerende rusmidler påvirker sentralnervesystemet og kan blant annet undertrykke søvnbehov og stimulere hjerte- og karsystemet (www.fhi.no).

Fra 2002 til 2003 var det en relativt stabil trend både for amfetamin, kokain og ecstasy. Fra 2004 til 2008 var det derimot en økende trend for kokain. Fra 2009 har det igjen vært et stabilt mønster for kokain. For amfetamin var det en økende trend fra 2004 til 2007, men siden har det vært en mer stabil situasjon. Ecstasy hadde en nedadgående trend fra 2003 til 2006, men fra 2007 har trenden vært stabil. Metamfetamin ble kartlagt første gang våren 2010. Det er ikke grunnlag for å rapportere om langtidstrender ennå, men tendensen de to første periodene var økende, mens det siste halvåret har det vært en svak nedgang. (figur 3).

Tabell 7:

AMFETAMIN
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	2
TILGJENGELIGHET	14
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	16

AMFETAMIN

Det har vært økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av amfetamin i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 7).

Det var økning i antall og mengde beslag av amfetamin hos tolletaten i Bergen. Politiet hadde økning i antall, men nedgang i mengde beslag av amfetamin. Bergen fengsel hadde ingen endring i antall, men økning i mengde beslag av amfetamin. Det var ingen endring i antall urinprøver med positivt utslag på amfetamin i fengselet fra andre til tredje tertial 2010. Stiftelsen Bergensklinikkene hadde økning i antall pasienter som oppga amfetamin som det mest brukte rusmiddelet før innleggelse.

To tredjedeler av trendpanelet kjente til bruk av amfetamin i perioden oktober 2010 - mars 2011. De rapporterte gradvis økning i tilgjengelighet (tabell 8), men ingen endring i bruk. Amfetamin var det fjerde mest brukte rusmiddelet i risiko-/etablert miljø, mens det var det tredje mest brukte ved forrige rapportering. Sniffing var den mest brukte og injisering var den nest mest brukte inntaksmåten for amfetamin. Det var en endring fra sist, da injisering var vanligst. Amfetamin ble oftest brukt i kombinasjon med cannabis og nest oftest med heroin. Gateprisen på amfetamin varierte fra 400-600 kroner/gram, som var en liten økning fra sist. Trendpanelet rapporterte at amfetamin hadde vært mer utblandet enn vanlig det

siste halvåret, og at det derfor hadde vært vanskeligere å beregne styrkegrad og blandingsforhold. Amfetamin ble rapportert å gi en del helse og sosiale problemer, og angst, depresjon og selvdestruktiv adferd ble oftest nevnt. "Speed" var det vanligste slenguttrykket for amfetamin, mens "joggesko" og "fart" ble nest oftest rapportert.

Antall treff i nettforumet til Norshroom og på nettsiden til Bergens Tidende var stabilt, sammenlignet med halvåret før. Bergensavisen sin nettside hadde økning, mens Natt&Dag hadde nedgang i antall treff på amfetamin.

Tabell 8: **AMFETAMIN** /trendpanel tilgjengelighet etter gruppe

	UTELIV	GENERELLE SAMFUNN	RISIKO-/ETABLERT MILJØ	TOTALT
Sterk økning	0	0	1	1
Gradvis økning	0	2	3	5
Ingen endring	3	2	8	13
Ikke observert	5	6	1	12
TOTAL	8	10	13	31

Tabell 9:
METAMFETAMIN
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-3
TILGJENGELIGHET	-4
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	-8

METAMFETAMIN

Metamfetamin misbrukes i økende grad over hele verden, og det har de siste årene vært rettet en del oppmerksomhet nasjonalt mot metamfetamin. Tidligere har Føre Var ikke identifisert bruk av metamfetamin i Bergen, men fra våren 2009 rapporterte trendpanelet at stoffet i økende grad ble brukt. Det ble rapportert at brukere ikke var bevisste på eller hadde kunnskap om forskjellene på metamfetamin og amfetamin, og at metamfetamin ble solgt som "god" amfetamin. Informasjonen om metamfetamin som er gitt i denne rapporten er basert på kilder som skiller mellom amfetamin og metamfetamin. Tendensen i perioden oktober 2010 – mars 2011 var ingen endring i bruk og tilgjengelighet på metamfetamin (tabell 9).

Politiet (Kripes) hadde ingen endring i antall og nedgang i mengde beslag av metamfetamin i Hordaland siste halvår. Bergen fengsel hadde nedgang i antall urinprøver som var positive på metamfetamin.

Det var færre personer i trendpanelet, cirka en tredjedel, som kjente til bruk av metamfetamin nå, enn for et halvt år siden, da cirka halvparten kjente til bruk. Trendpanelet rapporterte ingen endring i tilgjengelighet eller bruk av metamfetamin. De fleste informantene som kjente til bruk representerte risiko-/etablert miljø. Sniffing og injisering ble like ofte rapportert som inntaksmåte for metamfetamin. Dette var endring fra sist, da injeksjon ble mest brukt. Trendpanelet knyttet psykiske problemer som angst, depresjon og psykose til bruk av metamfetamin, samt fysiske problemer som sår og vekttap. "Meth" var det mest brukte slenguttrykket for metamfetamin. "Speed" er et slenguttrykk som blir brukt både om metamfetamin og amfetamin, og blir nest oftest nevnt om metamfetamin. Gateprisen ble, som sist, oppgitt til å ligge mellom 400-600 kroner/gram. Trendpanelet rapporterte at det var blitt enda vanskeligere å skille mellom metamfetamin og amfetamin, fordi stoffene hadde vært mer utblandet det siste halvåret.

Bergens Tidende hadde ingen endring i antall treff på metamfetamin, mens Bergensavisen hadde økning i omtale av metamfetamin. Natt&Dag og Norshroom hadde nedgang i antall treff på metamfetamin på sine nettsider.

Tabell 10:
KOKAIN
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	-2
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	-3

KOKAIN

Det har ikke vært noen endring i tilgjengelighet og bruk av kokain i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 10).

Tolletaten i Bergen hadde økning i antall og mengde beslag av kokain siste halvår, mens politiet hadde nedgang i antall og mengde beslag.

Litt under halvparten av trendpanelet kjente til at kokain var blitt brukt i omgangskretsen, og de rapporterte ingen endring i bruk og gradvis økning i tilgjengelighet. De fleste informantene fra utelivsarenaen kjente til bruk av kokain, som var det tredje mest brukte rusmiddelet på denne arenaen. Kokain ble oftest kombinert med alkohol. Sniffing var den vanligste inntaksmåten. Gateprisen ble rapportert å være lavere enn før og var nå 800 – 1300 kroner/gram. "Cola"/"kola" var det oftest rapporterte slenguttrykket for kokain.

Bergensavisen hadde ingen endring i antall treff på kokain på sine nettsider, mens Bergens Tidende hadde økning. Det var nedgang i antall treff på kokain på nettsidene til Natt&Dag og Norshroom.

Tabell 11:
ECSTASY¹⁰
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-9
TILGJENGELIGHET	7
INTERESSE	-4
AGGREGERT DIFFERANSE	-6

ECSTASY¹⁰

Det har vært en svak økning i tilgjengelighet, men nedgang i bruk av ecstasy i perioden oktober 2010 – mars 2011 (tabell 11).

Hordaland politidistrikt hadde ingen endring i antall beslag, men økning i beslaglagt mengde ecstasy i Bergen den siste perioden, mens Kripas sine data for Hordaland viste ingen endring i antall og mengde beslag¹¹. Tolletaten i Bergen hadde noen få beslag, men mengde beslag er ukjent. Bergen fengsel hadde nedgang i antall urinprøver som var positive på ecstasy (MDMA).

Cirka en fjerdedel av trendpanelet kjente til bruk av ecstasy, og de rapporterte nedgang i bruk, men ingen endring i tilgjengelighet. MDMA ble, som sist, rapportert som et nytt rusmiddel av flere i trendpanelet denne gangen. Det ble rapportert at ecstasy hovedsaklig inntas som tablett, men at det også sniffes. Gateprisen var noe høyere enn for seks måneder siden, og ble oppgitt å være cirka 200 kroner/stk. "E" og "smileys" ble rapportert som slenguttrykk for ecstasy.

Et fåtall kjentmenn rapporterte om ecstasy, og i følge dem var det gradvis økning i bruk og tilgjengelighet.

Det var nedgang i antall treff på ecstasy på nettsiden til Bergens Tidende, Natt&Dag og Norshroom. Bergensavisens nettside hadde ingen endring i antall treff, sammenlignet med forrige halvår.

¹⁰ Ecstasy klassifiseres både som sentralstimulerende og hallusinogent rusmiddel, og avhenger av hvilket virkestoff som er dominerende. Ruseffekten kan ligne det en får ved bruk av amfetamin, men kan også ligne en LSD-rus. MDMA forekommer relativt ofte i tablett som omsettes som ecstasy. Den sentralstimulerende virkningen er oftest dominerende, derfor kategoriseres ecstasy som sentralstimulerende rusmiddel i Førre Var.

¹¹ De to politikildenes ulike data kan skyldes at innrapporterte beslag til Kripas ikke er ferdiganalyseret innenfor rapporteringsperioden, eller kan inneholde annet virkestoff enn det lokalt politi har anslått.

PMMA

PMMA (ParaMethoxyMetAmfetamin) er et sentralstimulerende stoff som ligner både amfetamin og ecstasy. Inntak av stoffet innebærer en høyere risiko for dødelige overdoser enn stoffene det minner om og dødsfall er registrert etter inntak av stoffet. Folkehelseinstituttet har varslet en bekymringsfull utvikling i Norge, som er registrert med det høyeste antall dødsfall (12) i verden relatert til bruk av PMMA. PMMA kom på narkotikalistene i november 2010.

Trendpanelet rapporterte at PMMA var et nytt rusmiddel som hadde vært brukt i flere miljøer denne gangen.

Politiet (Kripes) hadde gradvis økning i antall og mengde beslag av PMMA i perioden oktober 2010 - mars 2011, sammenlignet med halvåret før.

Bergensavisen og Bergens Tidende hadde et par treff på PMMA i denne perioden, mot ingen i halvåret før. Motgift nr 4 - 2010 hadde en artikkel om nye rusmidler, hvor PMMA er omtalt.

Tabell 12:
HEROIN
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	4
TILGJENGELIGHET	13
INTERESSE	-2
AGGREGERT DIFFERANSE	15

HEROIN

I perioden oktober 2010 til mars 2011 har det vært økning i tilgjengelighet, men stabil bruk av heroin (tabell 12).

Tolletaten hadde ett beslag av heroin siste halvår, mot ingen i forrige periode. Hordaland politidistrikt hadde økning i antall og mengde beslag av heroin i perioden oktober 2010 - mars 2011. Kripas rapporterte også økning i mengde, men hadde ingen endring i antall beslag. Bergen fengsel hadde et par beslag av heroin i tredje tertial 2010, mot ingen i andre tertial. Fengelet hadde også økning i antall urinprøver som var positive på opiat. Behandlingsdata fra Stiftelsen Bergensklinikkene hadde nedgang i antall pasienter som oppga heroin som det mest brukte rusmiddelet før innleggelse.

Det var færre i trendpanelet som kjente til bruk av heroin denne gangen, cirka halvparten, mot to tredjedeler sist. Trendpanelet rapporterte ingen endring i tilgjengelighet (tabell 13) og bruk av heroin. De fleste informantene fra risiko-/ etablert miljø rapporterte at heroin hadde vært brukt i omgangskretsen og heroin var det nest mest brukte rusmiddelet på denne arenaen, mot mest brukt ved forrige rapportering.

Tabell 13: **HEROIN** /trendpanel tilgjengelighet etter gruppe

	UTELIV	GENERELLE SAMFUNN	RISIKO-/ ETABLERT MILJØ	TOTALT
Sterk økning	0	0	3	3
Ingen endring	2	3	6	9
Gradvis nedgang	0	1	2	3
Vet ikke	6	6	2	14
TOTAL	8	10	13	31

Gateprisen på en brukerdose (cirka 1/8 g) heroin var 200 kroner. Dette er det samme som ved de to forrige rapporteringene, men lavere enn prisen for tilsvarende mengde i perioden 2002 - 2009. Prisen for ett gram heroin varierte fra 800 til 1600 kroner. Dette var høyere enn sist, men det ble rapportert at det er vanlig å "prute" på prisen ved kjøp av større kvanta. Kvaliteten på heroin ble også for denne halvårsperioden rapportert å være mer utblandet og urent enn tidligere, men også at kvaliteten hadde variert fra høy til lav konsentrasjon av heroin. "Minus" var det mest brukte slenguttrykket, mens "dop", "hest", "H" og "smekk" også ble rapportert ofte brukt. Injeksjon var den vanligste og røyking den nest vanligste inntaksmåten for heroin. Trendpanelet rapporterte at heroin var det rusmiddelet som ga nest mest helse- og sosiale problemer, og problematisk sosialt liv, avhengighet, abstinenssymptomer og overdose ble oftest nevnt. Heroin ble brukt i kombinasjon med mange andre rusmidler og oftest med ulike typer benzodiazepiner eller med cannabis. Kombinasjonen heroin og amfetamin ble også rapportert å være vanlig.

Det var ingen endring i antall treff på heroin på Bergens Tidende, Natt&Dag og Norshroom sine nettsider, mens Bergensavisen hadde nedgang i antall treff på heroin på sine nettsider det siste halvåret.

Tabell 14:
METADON
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-6
TILGJENGELIGHET	-3
INTERESSE	1
AGGREGERT DIFFERANSE	-8

METADON

Metadon brukes blant annet ved behandling av opioidavhengighet, med lignende egenskaper som heroin, ved at det demper abstinenssymptomer ved heroinavbrudd og trangen til inntak av heroin og andre opioider reduseres (www.helsedirektoratet.no).

Det var en stabil tendens i tilgjengelighet, men nedgang i illegal bruk av metadon i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 14).

Politiet (Hordaland politidistrikt og Kripes) hadde økning i antall, men nedgang i mengde beslag av metadon i perioden oktober 2010 - mars 2011. Bergen fengsel hadde nedgang i antall urinprøver som var positive på metadon fra andre til tredje tertial 2010.

Litt under en tredjedel av trendpanelet kjente til illegal bruk av metadon det siste halvåret, og de rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og bruk. Drikke/spise ble oppgitt som vanligste inntaksmåte for metadon, men injeksjon ble også rapportert brukt. Gateprisen på metadon ble oppgitt til å være cirka 400-500 kroner/100 ml flaske, som var høyere enn ved forrige rapportering.

Bergensavisen og Bergens Tidende hadde ingen endring i antall treff på metadon i denne perioden, mens Norshroom hadde økning i antall treff på metadon.

Tabell 15:
SUBUTEX
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	6
TILGJENGELIGHET	12
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	18

SUBUTEX

Subutex er et syntetisk opioid, der buprenorfin er den aktive substansen. (www.felleskatalogen.no). I perioden oktober 2010 - mars 2011 var det økning i tilgjengelighet og bruk av Subutex, (tabell 15).

Politiet (Kripes) hadde økning i antall, men ingen endring i mengde beslag av Subutex. Bergen fengsel hadde økning i antall og mengde beslag og i antall urinprøver som var positive på buprenorfin¹². Vitusapotek Nordstjernen hadde nedgang i antall solgte døgndoser Subutex.

Litt under halvparten av trendpanelet kjente til bruk av Subutex, og de rapporterte gradvis økning i bruk og sterk økning i tilgjengelighet (tabell 16-17). De fleste som kjente til illegal bruk av Subutex representerte risiko-/etablert miljø. Injisering var den vanligste inntaksmåten og nest vanligst var å legge tablett under tungen. Subutex ble også sniffet. Subutex ble oftest brukt i kombinasjon med andre dempende medikamenter. Gateprisen på Subutex var stabil, cirka 200-300 kroner/tablett (8 mg). "Sub" var det eneste slenguttrykket som ble rapportert.

Bergensavisen og Bergens Tidende sine nettsider hadde ingen endring i antall treff på Subutex den siste halvårsperioden.

Tabell 16: **SUBUTEX** /trendpanel brukstrender etter gruppe

	UTELIV	GENERELLE SAMFUNN	RISIKO-/ETABLERT MILJØ	TOTALT
Sterk økning	0	0	2	2
Gradvis økning	0	0	4	4
Ingen endring	0	2	5	7
Sterk nedgang	0	0	1	1
Ikke observert	8	8	1	17
TOTAL	8	10	13	31

¹² Buprenorfin er virkestoffet i Temgesic, Subutex og Suboxone og prøvene kan ikke skille mellom inntak av disse medikamentene.

Tabell 17: **SUBUTEX** /trendpanel tilgjengelighet etter gruppe

	UTELIV	GENERELLE SAMFUNN	RISIKO-/ETABLERT MILJØ	TOTALT
Sterk økning	0	0	4	4
Gradvis økning	0	1	2	3
Ingen endring	1	2	6	9
Vet ikke	7	7	1	15
TOTAL	8	10	13	31

Tabell 18:
SUBOXONE
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-4
TILGJENGELIGHET	5
INTERESSE	0
AGGREGERT DIFFERANSE	1

SUBOXONE

Suboxone har samme virkestoff som Subutex, men for å redusere interessen for å injisere medikamentet, er preparatet tilsatt nalokson.

For Suboxone har det vært en svak økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 18).

Politiet (Kripos) hadde ingen endring i antall og svak økning i mengde beslag av Suboxone i denne perioden, sammenlignet med halvåret før. Vitusapotek Nordstjernen hadde nedgang i salg av Suboxone. Det var ingen treff på Suboxone hos interessekildene i denne perioden.

Cirka en tredjedel av trendpanelet kjente til bruk av Suboxone, og de rapporterte ingen endring i bruk og gradvis økning i tilgjengelighet. De fleste informantene representerte risiko-/etablert miljø. Den mest rapporterte inntaksmåten for Suboxone var å legge tablettene under tungen, mens injisering var nest mest brukt. Suboxone ble også sniffet. Gateprisen var cirka 150-200 kroner/tablett.

Tabell 19:
TEMGESIC
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-4
TILGJENGELIGHET	8
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	3

TEMGESIC

Temgesic er et syntetisk opioid som inneholder buprenorfin, og brukes ved behandling av sterke smerter, eksempelvis kreft (www.felleskatalogen.no).

Det har vært økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av Temgesic i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 19).

Politiet (Kripos) hadde økning i antall og mengde beslag av Temgesic siste halvår. Bergen fengsel hadde økning i antall urinprøver som var positive på buprenorfin fra andre til tredje tertial 2010. Vitusapotek Nordstjernen hadde nedgang i salg av Temgesic i perioden oktober 2010 - mars 2011. Det var ingen treff på Temgesic hos interessekildene.

Også denne gangen var det få personer i trendpanelet som kjente til illegal bruk av Temgesic, og de rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og bruk. Mest brukte inntaksmåte for Temgesic var inntak i tablettform og nest mest brukte var injeksjon. Dette var en endring fra sist, da injeksjon var mest brukt. Slenguttrykkene "temmiser" og "temmere" ble like ofte rapportert. Gateprisen på Temgesic var høyere enn sist, cirka 50 kr/tablett.

Tabell 20:
DOLCONTIN
 aggregert differanse
 spesifisert

	SKÅR
BRUK	- 8
TILGJENGELIGHET	3
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	-6

DOLCONTIN

Dolcontin er morfintabletter med lang virketid. Medikamentet brukes mot sterke smerter, spesielt kreftsykdom.

Det har vært nedgang i bruk, men ingen endring i tilgjengelighet på Dolcontin i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 20).

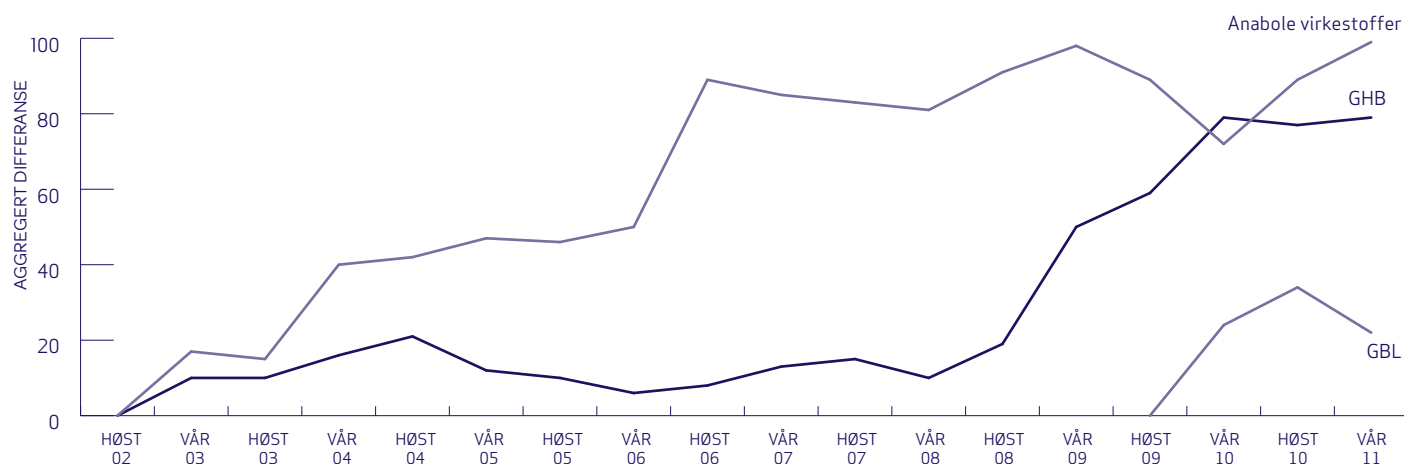
Politiet (Kripes) hadde ingen endring i antall og gradvis økning i mengde beslag av Dolcontin, mens Vitusapotek Nordstjernen hadde nedgang i salg det siste halvåret. Bergen fengsel hadde ett beslag av Dolcontin i tredje tertial 2010, mot ingen i andre tertial. Norshroom hadde nedgang i nettprat om Dolcontin. Det var ingen treff på nettsiden til Bergensavisen denne gangen, mot ett i forrige periode.

En tredjedel av trendpanelet, de fleste fra risiko/etablert miljø, kjente til bruk av Dolcontin og de rapporterte ingen endring i bruk og tilgjengelighet. Inntak i tablettform var mest brukt, men Dolcontin ble også injisert. Gateprisen var som sist, cirka 150 kroner for en tablett på 100 mg. "Dolkis/-er" var det eneste slenguttrykket som ble rapportert om Dolcontin.

ANDRE MEDIKAMENTER OG SYNTETISKE STOFFER: ANABOLE VIRKESTOFFER, GHB, GBL, ROHYPNOL, XANOR, VALIUM, RIVOTRIL, LYRICA

Trenden for anabole virkestoffer/dopingpreparater har totalt sett vært økende fra 2002, men med noen stabile og nedadgående perioder. GHB hadde en stabil trend fra 2002 til 2007. Årene 2008 og 2009 var det derimot en tydelig økende trend, som fra 2010 igjen ser ut til å være stabilisert. GBL ble kartlagt første gang våren 2010 og hadde en økende tendens i hele 2010, mens den siste halvårsperioden viser en nedadgående tendens (figur 5).

Figur 5: ANABOLE VIRKESTOFFER, GHB OG GBL / langtidstrender 2002 – 2011

Tabell 21:
ANABOLE VIRKESTOFFER
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-1
TILGJENGELIGHET	12
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	10

ANABOLE VIRKESTOFFER

Anabole virkestoffer er en samlebetegnelse på syntetiske stoffer som har muskelbyggende effekter og brukes ofte i dopingsammenheng. Det finnes ulike typer av disse preparatene, noen er anabole steroider, dvs. inneholder testosteron, mens andre preparater inneholder andre hormoner. Virkninger og bivirkninger varierer avhengig av innholdsstoff og inntaksmåte.

Det har ikke vært noen endring i bruk av anabole virkestoffer/dopingpreparater i perioden oktober 2010 - mars 2011, men tilgjengeligheten har økt (tabell 21).

Tolletaten (Bergen og andre tollregioner) hadde økning i antall, men nedgang i mengde beslag av dopingpreparater i perioden oktober 2010 - mars 2011. Kripes hadde økning både i antall og mengde beslag av anabole steroider/dopingpreparater i Hordaland den siste perioden. Hordaland politidistrikt rapporterte ingen endring i antall beslag i Bergen, men økning i mengde i samme periode.

En tredjedel av trendpanelet kjente til bruk av anabole steroider/dopingpreparater, og de rapporterte gradvis økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk.

Trendpanelet rapporterte at depresjon var en vanlig følgetilstand etter bruk av anabole virkestoffer, og oppstår når en slutter å bruke preparatene. Injisering var den mest brukte inntaksmåten og tatt i tablettform ble nest oftest rapportert. Gateprisen på

dopingpreparater varierer avhengig av preparattype og lengde på ulike kurer, men prisen ble rapportert å være høyere enn tidligere. "Bol" og "boler" var de vanligste slenguttrykkene, mens "trykk" og "russere" var nest vanligst.

Også denne gangen var det bare et fåtall kjentmenn som kjente til at anabole steroider/dopingpreparater ble brukt av ungdomsskoleelever, og de rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og gradvis nedgang i bruk det siste halvåret.

Bergensavisen hadde nedgang i treff på anabole steroider det siste halvåret., mens Bergens Tidende, nettforumet til Norshroom og Natt&Dag hadde ingen endring. Dopingtelefonen fikk, som sist, en del spørsmål om ulike hormonpreparater og kosttilskudd i løpet av denne perioden.

Tabell 22:

GHB
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-1
TILGJENGELIGHET	-2
INTERESSE	5
AGGREGERT DIFFERANSE	2

GHB/GBL

GHB (gammahydroksybutyrat) er et dempende stoff som tidligere ble brukt som legemiddel, blant annet til narkose. På grunn av uforutsigbare effekter, ble stoffet raskt erstattet med mer egnede medikamenter. Nå brukes GHB i sjeldne tilfeller ved alvorlig søvnlidelse. GHB er relativt enkelt å framstille illegalt og finnes både som pulverstoff og væskeoppløsning (www.helsedirektoratet.no). GBL (gammabutyrolacetone) er et konsentrat av GHB. Når det tynnes med basisk væske omdannes det til GHB. Ved inntak i kroppen, vil GBL raskt omdannes til GHB. Effekten av GHB og GBL kan sammenlignes med alkoholrus.

Det har vært en stabil tendens både i bruk av GHB og GBL i perioden oktober 2010 - mars 2011. For GHB har også tilgjengeligheten vært stabil, mens det har vært nedgang i tilgjengelighet på GBL (tabell 22 og 23).

Tabell 23:

GBL
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	-14
INTERESSE	-2
AGGREGERT DIFFERANSE	-12

Tolletaten hadde ingen endring i antall, men nedgang i mengde beslag av GHB, og nedgang både i antall og mengde beslag av GBL. Kripes hadde sterk økning i antall, men nedgang i mengde beslag av GHB. For GBL hadde Kripes nedgang både i antall og mengde beslag. Hordaland politidistrikt hadde ingen endring i antall og mengde beslag av GHB¹³. Det var ingen pasienter innlagt i Stiftelsen Bergensklinikkene som oppga GHB/GBL som mest brukte rusmiddel før innleggelse i perioden oktober 2010 - mars 2011, mot ett tilfelle i samme periode året før.

Halvparten av trendpanelet kjente til at GHB hadde vært brukt det siste halvåret og noen færre kjente til bruk av GBL denne gangen, mot en tredjedel for begge stoffene sist. Trendpanelet rapporterte ingen endring i bruk, men sterk økning i tilgjengelighet på GHB og GBL det siste halvåret. Det var færre rapporter på helse- og sosiale problemer relatert til GHB/GBL-bruk i perioden oktober 2010 - mars 2011, enn halvåret før. Sosial angst ble oftest nevnt som en konsekvens av bruk. GHB/GBL ble oftest kombinert med alkohol og vanligste inntaksmåte var å drikke stoffet. Det oftest nevnte slenguttrykket både for GHB og GBL var "kork". "Gobble" ble også rapportert brukt.

Kjentmennene rapporterte nedgang i bruk og tilgjengelighet på GHB/GBL i perioden oktober 2010 - mars 2011. Det var ingen kjentmenn som kjente til at GHB/GBL hadde vært brukt av ungdomsskoleelever i denne perioden, mot noen få i forrige periode.

Bergensavisen hadde økning i omtale både av GHB og GBL i denne rapporteringsperioden, mens Bergens Tidende hadde nedgang i antall treff på GHB og GBL. Natt&Dag hadde økning i antall treff på GHB og ingen treff på GBL, mens Norshroom hadde økning i treff både på GHB og GBL i den samme perioden.

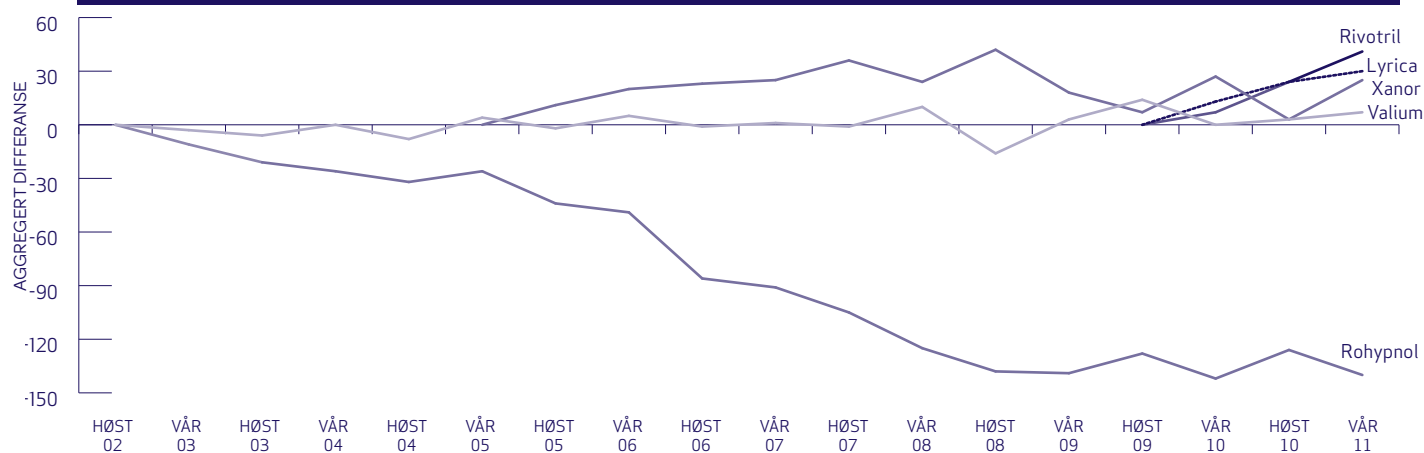
¹³ Hordaland politidistrikt skiller ikke mellom GHB og GBL og alle beslag registreres derfor som GHB.

BENZODIAZEPINER

Benzodiazepiner er legemidler hvor den terapeutiske virkningen i hovedsak er beroligende, angstdempende, søvnfremmende, krampestillende og muskelavslappende. Noen av de mest kjente benzodiazepiner som finnes på det norske markedet i dag er diazepam (Vival®, Valium®, Stesolid®), oxazepam (Sobril®, Alopam®), klonazepam (Rivotril®), flunitrazepam (Flunipam® og Rohypnol®) og alprazolam (Xanor®). Det er utbredt misbruk av disse stoffene og Føre Var overvåker de mest brukte midlene. I enkelte miljøer er det vanlig å kombinere benzodiazepiner med andre rusmidler, både for å oppnå en sterkere rus og/eller dempe bivirkninger av annen rusmiddelbruk (www.fhi.no).

Rohypnol hadde en nedgående trend fra 2002 til 2008, men de tre siste årene har det vært en mer stabil trend. Valium har hatt en stabil trend fra 2002 og Xanor det samme siden første kartlegging i 2005, men med noe variasjon fra halvår til halvår. Overvåkingen av Rivotril og Lyrica startet våren 2010, og det foreligger ennå ingen langtidstrender for disse medikamentene. Det har imidlertid vært en økende tendens for begge preparatene i de tre rapporteringsperiodene (figur 6).

Figur 6: **BENZODIAZEPINER OG LYRICA** / langtidstrender 2002 – 2011

Tabell 24:
ROHYPNOL
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	0
TILGJENGELIGHET	-13
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	-14

Rohypnol

Rohypnol er et innsovningsmiddel i gruppen benzodiazepiner. Medikamentet ble avregistrert for salg i Norge i 2004, men importeres og brukes fortsatt illegalt. I perioden oktober 2010 - mars 2011 har det vært nedgang i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av Rohypnol (tabell 24).

Både tolletaten i Bergen og politiet (Kripos) hadde nedgang i antall og mengde beslag av Rohypnol det siste halvåret. Vitusapotek Nordstjernen hadde et stabilt salg av Flunipam i den samme perioden. Bergen fengsel hadde ett beslag av Rohypnol i tredje tertial 2010, mot ingen i andre tertial. Fengselet hadde ingen endring i urinprøver som var positive på flunitrazepam. Bergens Tidende hadde ingen endring i antall treff på Rohypnol, mens nettpraten til Norshroom hadde nedgang den siste perioden.

Mindre enn en tredjedel av trendpanelet kjente til bruk av Rohypnol, og de rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og bruk. Eneste rapporterte inntaksmåte for Rohypnol var å svelge tabletter. Gateprisen var noe høyere enn sist, og ble oppgitt å være 70–75 kroner/tablett. "Rypper/-e" var det vanligste slenguttrykket for Rohypnol.

Tabell 25:
XANOR
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-1
TILGJENGELIGHET	21
INTERESSE	2
AGGREGERT DIFFERANSE	22

Xanor

Xanor er et legemiddel i gruppen benzodiazepiner, med virkestoffet alprazolam, som har en dempende effekt på sentralnervesystemet. Indikasjon for bruk er behandling av panikksyndrom (www.felleskatalogen).

Den siste halvårstendensen for Xanor viser økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk (tabell 25).

Tolletaten i Bergen hadde økning i antall og mengde beslag av Xanor, mens andre tollregioner hadde ingen endring i antall, og økning i mengde beslag på personer med postadresse i Bergen. Politiet (Kripas) hadde økning i antall og mengde beslag av Xanor. Vitusapotek Nordstjernen hadde ingen endring i salg av Xanor siste halvårsperiode.

En tredjedel av trendpanelet kjente til bruk av Xanor, og de rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og bruk. De fleste representerte risiko-/etablert miljø. Vanligste inntaksmåte for Xanor var å svelge tabletter. Prisen var litt høyere enn sist, fra 70 – 75 kroner/2 mg tablett. Det var flere treff på Xanor på Norshroom sin nettprat denne perioden sammenlignet med halvåret før.

Tabell 26:
VALIUM
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-4
TILGJENGELIGHET	7
INTERESSE	1
AGGREGERT DIFFERANSE	4

Valium

Valium et legemiddel i gruppen benzodiazepiner, og inneholder virkestoffet diazepam. Indikasjon for bruk er nevroser og psykosomatiske tilstander preget av angst, fobier, uro, spenning, aggresjon (www.felleskatalogen).

Det var økning i tilgjengelighet, men ingen endring i bruk av Valium i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 26).

Tolletaten i Bergen hadde økning i antall og mengde beslag av diazepam det siste halvåret, mens andre tollregioner hadde nedgang i antall og økning i mengde beslag på personer med postadresse i Bergen. Politiet (Kripas) hadde ingen endring i antall og nedgang i mengde beslag av diazepam. Bergen fengsel hadde ingen endring i antall urinprøver som var positive på diazepam. Vitusapotek Nordstjernen hadde nedgang i salg av Valium det siste halvåret.

Litt under halvparten av trendpanelet kjente til at Valium hadde vært brukt illegalt det siste halvåret, og de rapporterte ingen endring i tilgjengelighet og bruk. Vanligste inntaksmåte for Valium var å svelge tabletter. Gateprisen for Valium var gått litt opp fra sist, til 25-40 kroner/tablett.

Det var nedgang i antall treff på Bergensavisen sin nettside, mens Bergens Tidende sin nettside og Norshroom sin nettprat hadde økt aktivitet relatert til Valium. Det var ingen endring i antall treff på Valium hos Natt&Dag.

Tabell 27:
RIVOTRIL
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	-6
TILGJENGELIGHET	25
INTERESSE	-2
AGGREGERT DIFFERANSE	17

Rivotril

Rivotril er et legemiddel som inneholder virkestoffet klonazepam og tilhører gruppen benzodiazepiner. Klonazepam motvirker kramper, men virker også muskelavslappende, beroligende og angstdempende. Rivotril brukes til behandling av epilepsi. (www.felleskatalogen.no).

Det har vært en sterk økning i tilgjengelighet på Rivotril, men nedgang i bruk i perioden oktober 2010 - mars 2011 (tabell 27).

Tolletaten i Bergen hadde ingen endring i antall, men økning i mengde beslag av Rivotril, mens andre tollregioner og politiet (Kripes) hadde økning både i antall og mengde beslag det siste halvåret. Bergen fengsel hadde ingen endring i antall og økning i mengde beslag av Rivotril, men nedgang i antall urinprøver som var positive på klonazepam i tredje tertial, sammenlignet med andre tertial 2010. Vitusapotek Nordstjernen hadde nedgang i salg av Rivotril i perioden oktober 2010 - mars 2011.

Litt under halvparten av trendpanelet oppga at Rivotril hadde vært brukt i miljøet de representerte det siste halvåret, og de rapporterte gradvis økning i tilgjengelighet og bruk (tabell 27). De fleste informantene var fra risiko-/etablert miljø.

Denne gangen ble det rapportert at Rivotril i hovedsak ble tatt som tabletter, mot sist da injeksjon også ble rapportert som inntaksmåte. Gateprisen på Rivotril varierte mellom 25-40 kroner/tablett, mens 3 tabletter kunne kjøpes samlet for 100 kroner. Det mest brukte slenguttrykket var "rivo" og "kryssere" var nest mest brukt. Rivotril ble rapportert brukt i kombinasjon med heroin, Subutex og alkohol.

Det var ingen endring i antall treff på nettsiden til Bergens Tidende, mens Norshroom hadde nedgang i antall treff på Rivotril det siste halvåret.

Tabell 28:
LYRICA
aggregert differanse
spesifisert

	SKÅR
BRUK	4
TILGJENGELIGHET	3
INTERESSE	-1
AGGREGERT DIFFERANSE	6

LYRICA

Lyrice er et legemiddel som inneholder virkestoffet pregabalin, og tilhører en gruppe legemidler som brukes for å behandle epilepsi, nevropatisk smerte og generalisert angstlidelse (GAD) hos voksne (www.felleskatalogen.no).

Det har vært en stabil situasjon i tilgjengelighet, bruk og interesse for Lyrice de siste seks månedene (tabell 28).

Det var bare Bergen fengsel som hadde gjort beslag av Lyrice¹⁴. Det var som ved forrige rapportering, ett funn av noen få tabletter. Vitusapotek Nordstjernen hadde ingen endring i salg. Det var nedgang i antall treff på Lyrice på Norshroom sin nettside i denne perioden. En tredjedel av trendpanelet, de fleste fra risiko-/etablert miljø, kjente til illegal bruk av Lyrice og de rapporterte gradvis økning i bruk og tilgjengelighet. Den vanligste inntaksmåten var i tablettform og nest vanligst var injeksjon. Det var en endring fra sist, da Lyrice i hovedsak ble tatt som tablett.

TRENDPANEL OM ANDRE MEDIKAMENTER

Av andre medikamenter som ble rapportert misbrukt det siste halvåret, kjente cirka halvparten av trendpanelet til bruk av Sobril®. Det var en økning fra sist, da cirka en tredjedel av informantene kjente til bruk av dette medikamentet. Som sist, var det denne gangen cirka en fjerdedel av trendpanelet som kjente til bruk Stesolid®, mens det var noen færre enn sist som rapporterte om illegal bruk av Ritalin.

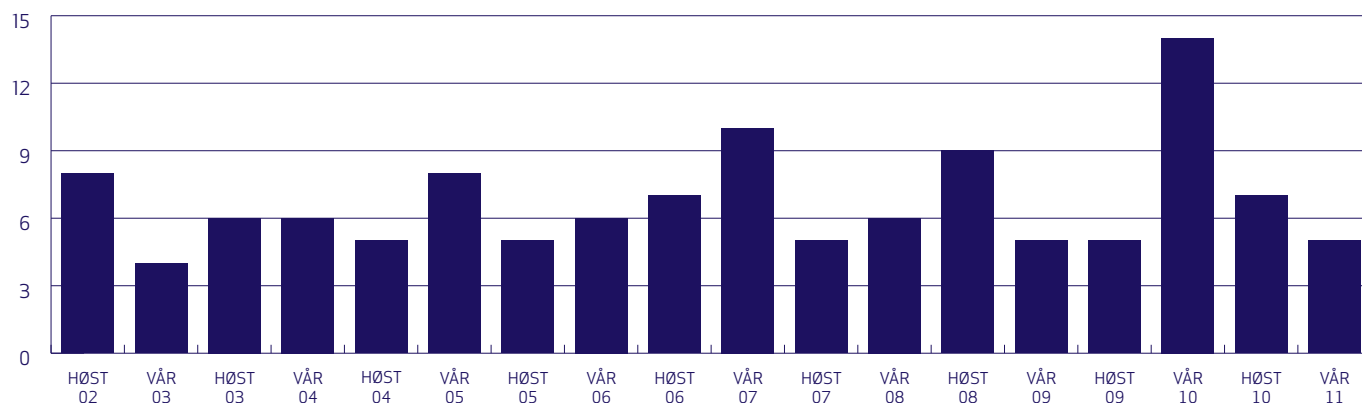
14 Lyrice er ikke et narkotikaklassifisert legemiddel, og det foreligger derfor ikke data fra toll- og politikildene.

KONSEKVENSER AV RUSMIDDELBRUK

28

En del informasjon som innhentes til Førre Var er relatert til rusmiddelbruk, men sier ikke noe spesifikt om de enkelte rusmidlene. Det er likevel en type data som kan belyse konsekvenser av rusmiddelbruk. Noen slike data presenteres nedenfor.

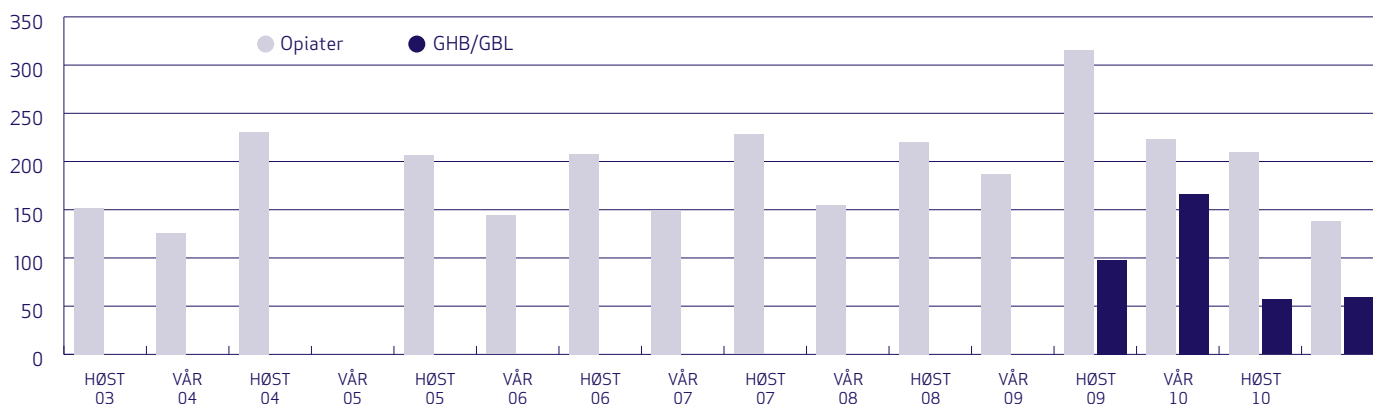
Figur 7: ANTALL OVERDOSEDØDSFALL I HORDALAND /april 2002 til mars 2011

Overdosedødsfall og overdoseutrykninger

I perioden oktober 2010 - mars 2011 ble det registrert fem overdosedødsfall i Hordaland politidistrikt, to kvinner og tre menn. Det var to færre dødsfall enn halvåret før, og cirka en tredjedel av antall registrerte overdosedødsfall i samme periode ett år tidligere (figur 7). Gjennomsnittsalderen på de avdøde var 36 år, med 30 år for menn og 44 år for kvinner. Det var en endring fra forrige halvår, da gjennomsnittsalderen for kvinner var lavest.

Figur 8: ANTALL OVERDOSEUTRYKNINGER /april 2003 – mars 2011¹⁵

¹⁵ Førre Var har ikke data for perioden oktober 2004 til mars 2005.

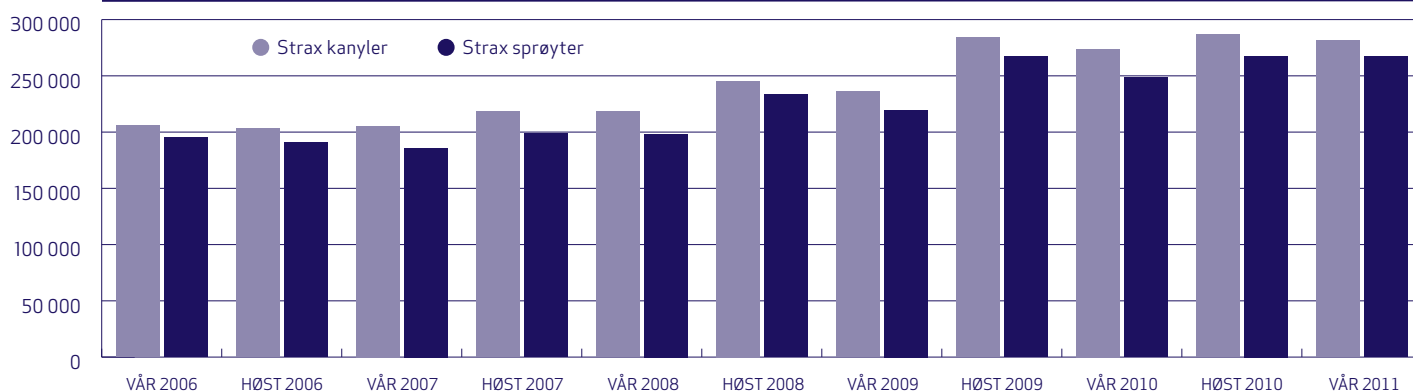
I perioden oktober 2010 - mars 2011 registrerte Akuttmedisinsk seksjon (AMK), Helse Bergen, 138 overdose-utrykninger relatert til bruk av opiater mot 210 halvåret før. I den samme perioden ble det registrert 59 GHB/GBL-relaterte overdoseutrykninger mot 57 halvåret før (figur 8).

Sprøyteutdeling

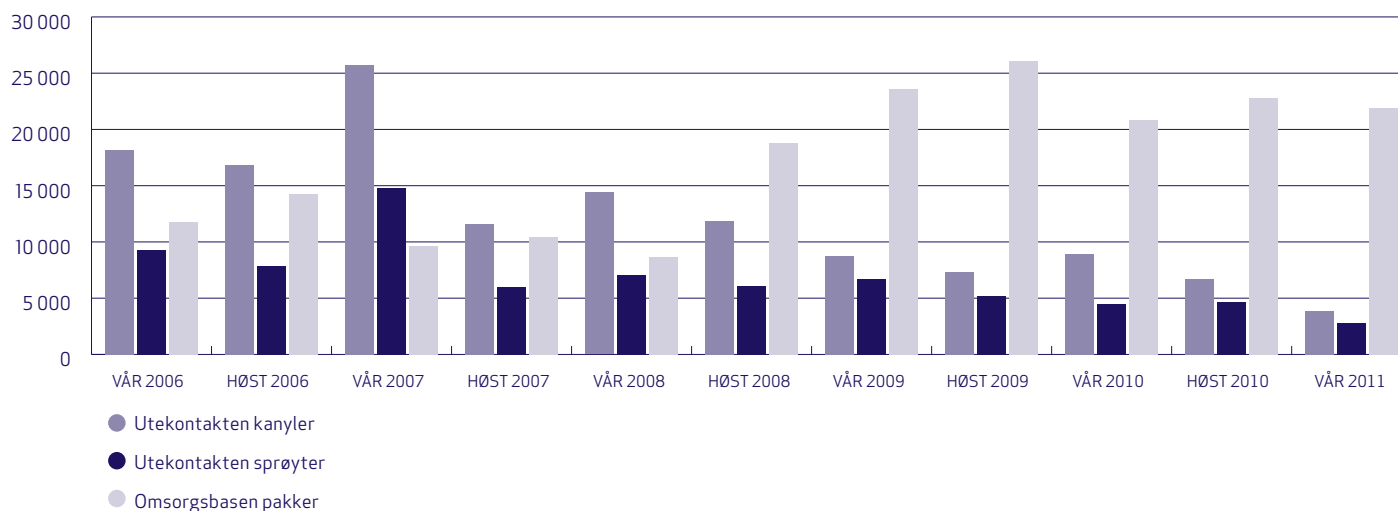
Heroin, amfetamin, anabole steroider/dopingpreparater og et utvalg medikamenter blir ofte injisert. Mengden sprøyteutstyr som brukes kan derfor være en indikator på rusmiddelbruk. Med bakgrunn i dette, innhentes data fra instanser som deler ut sprøyter og kanyler (spisser) i Bergen. Antall sprøyter og kanyler som er blitt utdelt fra Strax-huset, Utekontakten og Omsorgsbasen for kvinner fra april 2006 - mars 2011 vises i figurene under. Figur 9 viser data fra Strax-huset. Data fra de to andre kildene vises i figur 10.

Sammenlignet med forrige halvår hadde Utekontakten en nedgang på cirka 40 prosent i antall utdelte kanyler og sprøyter. Dette forklares med at tiltaket som deler ut utstyr, Profemmes, har redusert åpningstiden fra tre til en kveld i uken. Straxhuset og Omsorgsbasen hadde ingen endring i antall utdelte sprøyter og kanyler.

Figur 9: **UTDELING AV SPRØYTER OG KANYLER, STRAXHUSET** /vår 2006 til vår 2011

Figur 10: **UTDELING OG SALG AV SPRØYTER OG KANYLER** /vår 2006 til vår 2011

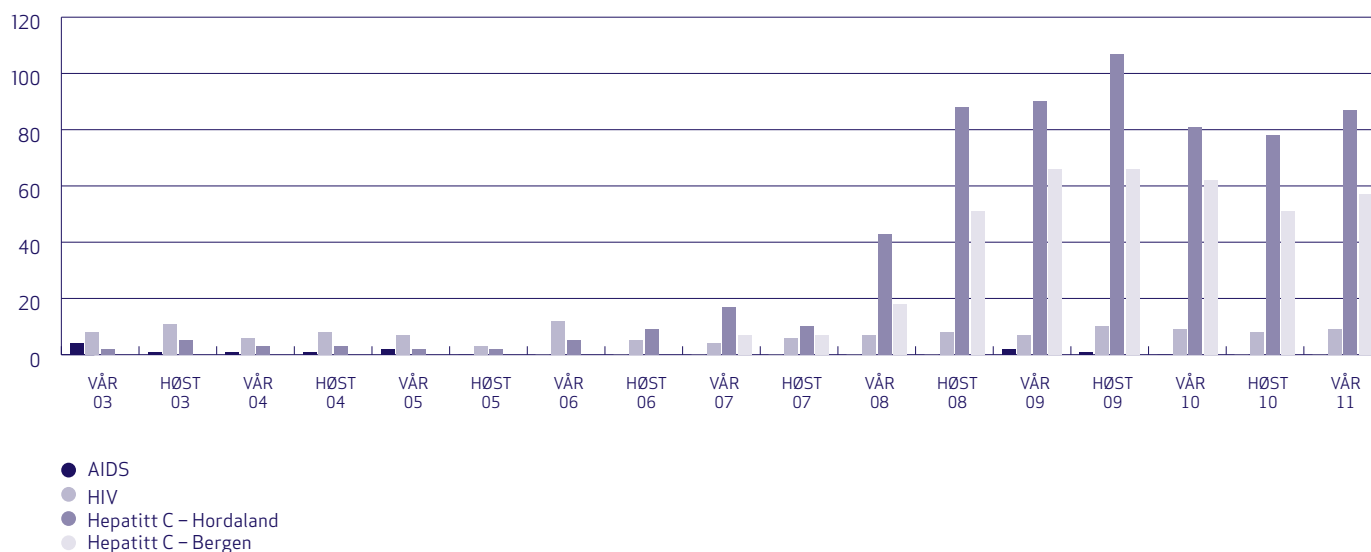

Smittsomme sykdommer

30

I følge Folkehelseinstituttets registreringer (MSIS) var det ingen personer i Hordaland som fikk diagnosen aids i perioden oktober 2010 - mars 2011. Ni personer ble i samme periode diagnostisert med hiv, mot åtte halvåret før. Antallet personer som fikk diagnostisert hepatitt C i Bergen og Hordaland økte i perioden oktober 2010 - mars 2011 sammenlignet med halvåret før. I denne siste perioden ble 87 personer diagnostisert med hepatitt C i Hordaland, mens 78 personer fikk diagnosen forrige halvår. I Bergen ble 57 personer registrert med hepatitt C mot 51 halvåret før (figur 11).

Figur 11: AIDS, HIV, HEPATITT C / antall diagnostiserte - 2003 til 2011

Legemiddelasistert rehabilitering

Antall personer i legemiddelasistert rehabilitering (LAR) i Hordaland, ved Stiftelsen Bergensklinikkene, har økt årlig fra oppstart i 1998. Antall personer i behandling pr. 31. desember 2010 var 591, mot 588 året før (tabell 29). I løpet av 2010 ble det startet 140 nye behandlinger fordelt på 116 pasienter, og 161 behandlinger fordelt på 157 pasienter ble avsluttet, overført til annen helseregion eller til ex-Lar. 1. januar 2011 ble alle Lar-behandlinger i Stiftelsen Bergensklinikkene overført til Helse-Bergen.

Tabell 29: ANTALL PASIENTER I LAR-BEHANDLING /2003-2010

ÅR	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Antall pasienter	252	305	358	446	507	540	588	591

Rusmidler og internett

I løpet av det siste tiåret er internett i økende grad blitt et forum der en kan innhente og dele informasjon og formidle salg av rusmidler. Førre Var har denne gangen spurt trendpanelet i hvilken grad de kjenner til at internett er blitt brukt i en slik hensikt. Halvparten av trendpanelet svarte at de kjente til at internett ble brukt for å få informasjon om og for å kjøpe rusmidler. Trendpanelet svarte at internett brukes for å få gode råd om rusmidler generelt, få tips om hvordan en kan skaffe seg rusmidler og få informasjon om rusmidlenes skadelige effekter, eks hvordan hjernen påvirkes. Trendpanelet kjente ikke til noen andre nettsider enn de Førre Var allerede bruker som mediekilder. Trendpanelet nevnte både brukerforum (Freakforum) og sider opprettet i forebyggingsøyemed (Rustelefonen). I tillegg ble Facebook nevnt som en arena for informasjonsutveksling.

Når det gjelder formidling av kjøp og salg, ser det ut til at Facebook er den mest aktuelle internettarenaen. Det ble rapportert at de fleste typer rusmidler formidles gjennom dette forumet. Cannabis, GHB, ulike typer benzodiazepiner og anabole virkestoffer/dopingpreparater ble spesifikt nevnt.

SPESEALFOKUS

HURTIG KARTLEGGING OG HANDLING - NASJONALT PROSJEKT 2010/2011

32

AV ELSE KRISTIN UTNE BERG, KORUS VEST BERGEN, STIFTELSEN BERGENSKLINIKKENE

HKH er en metode som gjør det mulig å kartlegge, rapportere og lage forslag til handlingsplan på problemstillinger på samfunnsnivå. KoRus vest Bergen mottok i 2010 midler fra Helsedirektoratet for å etablere et nasjonalt prosjekt knyttet til opplæring i HKH-metoden.

Hurtig kartlegging og handling (HKH) bygger på Rapid Assessment & Respons (RAR), et verktøy utviklet av Verdens Helseorganisasjon, og er en analytisk tilnærming til sosialfaglige problemstillinger. Stiftelsen Bergensklinikkene har oversatt og tilpasset verktøyet til norske forhold i samarbeid med Utekontakten i Bergen.

HKH-metodens egenart er at man parallelt identifiserer et problemområde og innhenter opplysninger om aktuelle instansers respons på det definerte problemområdet. Analyse gjennomføres ved metode-triangulering og funn identifiseres på grunnlag av gjentatte treff i ulike kilde-data. Hensikten med metoden er at den skal være rask, slik at tiltakene som foreslås er relevante i forhold til problemet som kartlegges. Målet er å fremskaffe nok kunnskap til å gi konkrete forslag til handling.

HKH-team fra Bergen, Stavanger, Kristiansand og Drammen har sammen med sine respektive kompetansesentra gjennomført en opplæring i HKH-metoden og gjort hver sin kartlegging under veiledning av kompetansesentrene. Tre av kartleggingene omhandlet problemstillinger knyttet til cannabis, og det er disse vi kort skal presentere her¹⁶.

Alle de tre kommunene brukte en rekke ulike metoder for informasjonsinnhenting; bl.a. intervjuer, dokumentanalyse, fokusgrupper og spørreundersøkelser. Følgende tabell gir en oversikt over målsetting og nøkkeltema i de tre kartleggingene:

KOMMUNER	MÅLSETTING	NØKKELTEMA
Drammen kommune v/Uteteamet	Undersøke holdninger til og bruk av cannabis blant ungdom i Drammen	Hvilken kunnskap har foreldre, ungdom og hjelpeapparat om cannabis? Hvilke holdninger har gjennomsnitts ungdom i Drammen til bruk av cannabis? Omfang og tilgjengelighet av cannabis i Drammen. Hvordan skjer rekruttering til cannabismiljøene og hva skal til for å hindre nyrekruttering?
Kristiansand kommune v/enhet for sosiale og forebyggende tjenester	Undersøke situasjonen vedr. cannabis blant 17-18 åringer i Kristiansand	Omfang og bruk av cannabis på 2. trinn v.g. skole i Kristiansand. Hvilke tiltak fungerer, hvor er det glipp i tiltakskjeden? Hvordan prioritere innsats for å redusere omfang av debut og bruk? Identifikasjon av risikogrupper. Hva gjøres for å forebygge cannabisbruk og hvilke forbedringer trenges?
Stavanger kommune v/Uteseksjonen	Hasjbruk blant ungdom 12-15 år. Omfang og tilgjengelighet, kjennetegn og tiltak.	Innhente informasjon om hva som kjennetegner ungdom i alderen 12-15 år som bruker hasj. Kartlegge hvilke tiltak som iverksettes og se på hvor egnede og effektive tiltakene er. Vurdere behov for nye tiltak eller andre intervensjoner. Nøkkeltemaer er: skolefungering/dropout, familiesituasjon, venner/fritid, kontakt med hjelpeapparat, psykisk helse, kriminalitet, forhold til tobakk og alkohol, boforhold, kjønn og etnisitet.

¹⁶ Rapport fra prosjektet er under utgivelse.

FUNN FRA STAVANGER¹⁷

Kartleggingen fant at tilgjengeligheten på hasj er god i Stavanger. Det er ingen etnisk grupper som peker seg ut når det gjelder bruk av hasj. Ellers er det primært unge som selv er en del av rusmiljøet som selger til andre ungdommer. Man introduseres ofte for rusmidler på barneverninstitusjoner og det er primært venner og familie som står for rekruttering inn i rusmiljøene. Omfanget av hasjbruk henger sammen med ungdommenes totale livssituasjon slik som fungering på skolen, familiesituasjonen, venner/fritid, psykisk helse, antisosial atferd etc. Når det gjelder hjelpeapparatets pågående innsats oppsummerer følgende strekpunkter hovedfunn fra kartleggingen:

- Hjelpetiltakene som settes inn for målgruppen er sjelden begrunnet i bekymring for rusmiddelbruk
- Hjelpeinstansene kjenner i liten grad til ungdommenes bruk av hasj, samtidig rapporterer informantene som jobber med voksne rusavhengige at deres brukere ofte begynte sin ruskarriere i 12-13 års alderen
- Ungdommene holder egen rusmiddelbruk skjult eller underrapporterer denne i møtet med hjelpeinstansene
- Hjelpeinstansene rapporterer at de mangler kompetanse på og har lite fokus på rus overfor denne aldersgruppen
- Det er få og dårlige tilbud og manglende rutiner ved avdekking av rusproblematikk for denne aldersgruppen

Behov for nye eller andre intervensjoner i handlings- eller tiltaksplanen er vurdert etter Helsedirektoratets tre sentrale elementer for å få til tidlig intervensjon i praksis. Etablering av en tiltakskjede ved bekymring er handlingsplanens sentrale tiltak. Ut over dette er det konkrete forslag som bl.a. omhandler rutiner for registrering og oppfølging av skolefravær, kompetansehevende tiltak, utvikling av kartleggingsverktøy på individplan for å identifisere ungdom i risiko for å nevne de mest sentrale. Alle tiltakene involverer samarbeidspartnere bredt.

¹⁷ Stavanger kommune, Uteseksjonen (2011): Hasjbruk blant ungdom. Hasjbruk blant ungdom 12-15 år. Omfang, kjennetegn og tiltak.

FUNN FRA KRISTIANSAND¹⁸

Kristiansand kommune gjennomfører jevnlig rusvaneundersøkelser på 10. klassesetrinn, og de ønsket med HKH-kartleggingen å få mer kunnskap om situasjonen på videregående skole.

Kartleggingen i Kristiansand viser i underkant av 20% av 17-18 åringene har prøvd hasj, mens ca. 5% røyker jevnlig. Det er en generell oppfatning blant flere av informantene om at hasjbruken øker, men kartleggingen finner ikke holdepunkter for dette. Cannabis er lett tilgjengelig og man introduseres til stoffet gjennom venner og kjente. Det ser ikke ut til å være noen sammenheng mellom etnisk tilhørighet og cannabisbruk, men det er en overrepresentasjon av cannabisbrukere blant ungdommer med ulike sosiale og psykiske belastninger. Over halvparten av de som har prøvd hasj debuterte i ungdomsskolealder, og de som debuterer tidlig faller oftere ut av skolen, er mer involvert i kriminalitet etc.

Ellers viser HKH-kartleggingen fra Kristiansand følgende:

- Overgangsfasene er en risikosituasjon, spesielt nevnes overgangen fra ungdomsskole til videregående skole og fra barnevern til NAV/sosialtjeneste
- Hjelpinstanser og andre voksne kommuniserer i liten grad sin bekymring om hasjbruk overfor ungdommene, og det ser ut til å være behov for mer kompetanse om rus generelt og hasj spesielt slik at bruk kan avdekkes tidlige
- Informantene rapporterer at det er behov for et lavterskeltilbud som tidlig kan identifisere og intervensere
- Det er behov for bedre kjennskap til og kunnskap om hverandres tjenester og samhandling og koordinering av hjelpetiltak

Handlingsplanen til Kristiansand kommune har tiltak både på universelt, selektivt og indikativt nivå. Av universelle tiltak kan nevnes økt fokus på informasjon og undervisning samt strukturelle tiltak på skole-/klassenivå og i form av nettverksbygging og etablering av samarbeidsarenaer. På selektivt nivå knytter tiltakene seg først og fremst til kompetanseheving og da særlig ved å involvere flere i hasj-avvenningskurs. På indikativt nivå vil man inkludere spørsmål om rus og rusvaner i et individuelt kartleggingsverktøy som brukes overfor risikoelever ved overgang ungdomsskole – videregående skole og styrke hasjavvenningstilbudet. Handlingsplanen involverer flere kommunale instanser.

¹⁸ Kristiansand kommune, Sosiale og forebyggende tjenester (2011): HKH-rapport 2011. Cannabis blant 17-18 åringer i Kristiansand.

FUNN FRA DRAMMEN¹⁹

I likhet med Stavanger og Kristiansand er tilgjengeligheten på cannabis god i Drammen, og venner er ofte inngangsporten. En spørreundersøkelse på videregående skoler, 3. klasse, viser at 13,6% har prøvd hasj noen gang, mens 5,7% har brukt de siste 3 måneder. Ungdom rapporterer at bruk av hasj er vanlig, men kartleggingen viser at få faktisk bruker det. De som rapporterer å bruke hasj oppgir at de hadde en opplevelse av annerledeshet i barndommen; en følelse av å bli misforstått, av å være sint, av frustrasjon og kjedsomhet. De sårbare ungdommene starter tidligere å røyke, og de som starter å røyke tidlig røyker mer enn de som starter seinere. Det ser ut til å være to segregerte cannabisrøykende miljøer som er uavhengig av hverandre; det etnisk norske hvor en god sofa, musikk og film hører hjemme, mens minoritetsetniske ungdommer knytter cannabisrøyking til fysisk aktivitet og behovet for å finne på noe. Ellers viser kartleggingen i Drammen:

- Lærere, hjelpeapparat og ungdom vet lite om cannabis og konsekvenser av bruk
- Idrett, forpliktelser, ambisjoner og fremtidsplaner ser ut til å være beskyttende faktorer
- Overganger i livet (eks. mellom skoler) er sårbare
- Det er behov for bedre informasjon om og et mer tilgjengelig hjelpeapparat, særlig nevnes manglende oppmerksomhet rundt rus og psykisk helse og en høy terskel inn til psykisk helse
- Kommunikasjonen mellom tjenestene og kunnskap om hverandre er ikke god nok

Drammen kommune sin handlingsplan er forankret i virksomheten til Senter for rusforebygging, men involverer også andre samarbeidspartnere. Sentrale tiltak er bl.a. informasjons- og kunnskapsspredning mot grupper som er identifisert som aktuelle gjennom kartleggingen, fokus på foreldre i det forebyggende arbeidet, målrettet oppsøkende arbeid mot aktuelle cannabismiljøer, nettverksbygging mot idrettsliv og hjelpetjenester, etablering av brukervennlige internettsider. Man ønsker også å se på muligheten for forenklete henvisningsrutiner og å styrke samarbeid mellom kommune, spesialisthelsetjeneste og skole.

19 Drammen kommune Senter for rusforebygging, Uteteamet (2011): Drammensungdom og deres holdninger til bruk av cannabis.

OPPSUMMERING FRA DE TRE KARTLEGGINGENE

Både nasjonal og internasjonal forskning viser stabilitet og tildels nedgang i bruk av narkotika, og cannabis er blant de stoffene som viser størst nedgang²⁰. Det er ikke noe i materialet fra HKH-kartleggingene om cannabis i de tre storbyene som tyder på at situasjonen her annerledes i Norge, tvert i mot bekrefter kartleggingene denne trenden.

De tre kartleggingene bekrefter ellers funn fra andre kartlegginger og forskning om at introduksjonen til rusmidler skjer via jevnalderfellesskapet, familiemedlemmer eller i barneverninstitusjoner²¹ og at det er en sårbar gruppe ungdom som særlig utsetter seg for skadevirkninger knyttet til cannabisbruk. Sårbarheten knyttes til sosiale, psykologiske og adferdsmessige faktorer. Kartleggingene i Kristiansand og Drammen problematiserer ellers det som gjerne kalles majoritetsmisforståelsen, altså at ungdom har en oppfatning av at "alle" røyker hasj, mens forskning og undersøkelser viser at det er et mindretall som faktisk gjør det. I kommunikasjon med ungdom er dette et viktig poeng å adressere.

Manglende kunnskap og kompetanse om hverandres tjenester og behov for sammensatte og koordinerte tjenester ut til brukerne ser også ut til å være felles i de tre byene. Ellers er det interessant å merke seg at bruk av cannabis underkommuniseres i møtet mellom ungdom og hjelpeapparatet og at kunnskap om skadevirkninger av cannabisrøyking ikke bare er mangelvare blant de ungdommene som røyker, men også innefor hjelpeapparatet.

²⁰ EMCDDA 2010, ESPAD 2007, SIRUS 2010

²¹ Sandberg og Pedersen 2005, Utekontakten i Bergen 2008

ANALYSETABELLER

Få av datakildene som benyttes i Føre Var er direkte sammenlignbare, derfor brukes en "felles analyse-enhet", en såkalt trendverdi, slik at en kan trekke ut mønstre, sammenhenger og motsetninger fra de ulike kildedataene. De følgende tabellene sammenfatter de ulike indikatorene, slik at mønstre for de enkelte rusmidlene kan identifiseres. Tabell 30 (a-c) inneholder materiale fra sekundærdata, medieovervåkning, kjentmenn og trendpanel. I parentes i den samme tabellen vises trendverdien fra den forrige rapporteringsperioden, som var april - september 2010.

Analysetabellene inneholder verdier på en skala fra en til fem, og tallene angir ulike tendenser for hvert av rusmidlene fra forrige halvårsperiode til nåværende halvårsperiode. Tallet 1 indikerer en sterk økning, mens tallet 2 indikerer en gradvis økning. Hvis det ikke foreligger noen endring, markeres dette med tallet 3. Tallet 4 viser en gradvis nedgang og 5 markerer en sterk nedgang. Tegnet * brukes der det foreligger et lite antall, for eksempel ved små beslag.

Det brukes ulike skalaer for kildene for omregning til trendverdien som brukes i analysetabellene (tabell 30-31). Skalaene er blitt utviklet på grunnlag av dataenes utviklingsmønster og fra erfaringsutveksling med kontaktpersoner tilknyttet datakildene.

Skala for beslag, apotek, prøver, internettsider og hjelpetelefoner

- 1 = sterk økning dvs. fra +75 % og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. fra +25 % til +74 %
- 3 = ingen endring dvs. fra +24 % til -12 %
- 4 = gradvis nedgang dvs. fra -13 % til -37 %
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -38 % og nedover

Skala for alkoholsalg

- 1 = sterk økning dvs. fra +11 % og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. fra +5 % til +10 %
- 3 = ingen endring dvs. fra +4 % til -4 %
- 4 = gradvis nedgang dvs. fra -5 % til -10 %
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -11 % og nedover

Skala for behandlingsdata

- 1 = sterk økning dvs. alt fra +30 % og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. alt mellom +29 % til +10 %
- 3 = ingen endring dvs. alt mellom +9 % til -9 %
- 4 = gradvis nedgang dvs. alt mellom -10 % til -29 %
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -30 % og nedover

Skala for trendpanel og kjentmenn

- 1 = gjennomsnittet ligger fra 2.3 og nedover
- 2 = gjennomsnittet ligger mellom 2.4 og 2.6
- 3 = gjennomsnittet ligger mellom 2.7 og 3.3
- 4 = gjennomsnittet ligger mellom 3.4 og 3.6
- 5 = gjennomsnittet ligger fra 3.7 og oppover

Skala for tallmateriale under 5

Når begge tall er 5 eller mindre indikeres dette med tegnet * bak oppgitt tendens.

Når tallmaterialet er 5 eller mindre, brukes ikke sterke endringer (1 eller 5). Da brukes kun ingen endring eller gradvis økning/nedgang (2*, 3*, 4*).

Dersom tallmaterialet går fra 0 til 0, indikeres dette med tegnet "-" og ikke med 3*.

Endres tallmaterialet kun med 1, utgjør dette ingen endring = 3*.

Endres tallmaterialet med 2, utgjør dette enten en gradvis økning = 2*, eller en gradvis nedgang = 4*.

Tabell 30(a): Sammenfatning av rutinedata, trendpanelets opplysninger og media om tendenser i tilgjengelighet og bruk av rusmidler i perioden 1. oktober 2010 - 31. mars 2011

38

RUSMIDLER	Tolletaten i Bergen Beslag antall - mengde		Tolletaten utenfor Bergen Beslag antall - mengde		Hordaland politidistrikt Beslag antall - mengde		Kripos Beslag antall - mengde		Bergen fengsel Beslag antall - mengde prøver		
	Anabole virkestoffer	1(2*)	5(1)	1(1)	5(1)	3(4)	1(3)	2(3)	2(1)	2*(-)	1(-)
Alkohol	3(2)	4(2)	3*(4*)	1(5)					3*(3*)	5(1)	
Cannabis	4(2)	1(5)	2(1)	2(1)	2(4)	1(3)	3(3)	2(3)	5(4)	3(1)	5(3)
Amfetamin	2*(3*)	1(3*)	3*(3*)	4*(2*)	2(4)	4(1)	1(2)	4(1)	3*(3*)	1(2*)	3(3)
Metamfetamin						3(3)	5(1)			4(3)	
Ecstasy	2*(-)		3*(3*)	4*(2*)	3(3)	1(5)	3*(1)	3*(1)			5(3)
Kokain	2*(3*)	1(1)	3*(3*)	5(3*)	4(3)	4(3)	5(2)	5(1)			
Fleinsopp			2*(3*)	1(5)			2*(1)	5(1)			
z C-B							3*(-)	5(-)			
LSD					1(4*)	1(5)	2*(3*)	1(2*)			
GHB	3*(3*)	4(1)	3*(3*)	5(1)	3(5)	3(1)	1(5)	4(5)	- (2*)	- (3*)	- (3*)
GBL	4*(3*)	4*(2*)	5(1)	5(1)			4(5)	5(1)			
Heroin	3*(4*)	1(5)			2(4)	2(5)	3(3)	1(5)	2*(-)	3*(-)	1(5)
Metadon					2(4)	5(1)	1(5)	5(1)			5(-)
Subutex	- (4*)	- (5)					2(3)	3(4)	1(4*)	1(3*)	1(5)
Suboxone							3(2)	2(2)			
Temgesic							1(5)	1(5)			
Xanor	2*(4*)	1(5)	3*(5)	1(5)			1(4)	1(5)			4*(3*)
Valium	2(1)	2(5)	4*(2*)	1(1)			3(3)	5(5)	3*(3*)	3*(3*)	3*(3*)
Rohypnol	4*(2*)	5(1)					5(2)	5(1)	3*(-)	1(-)	3*(4*)
Rivotril	3*(3*)	1(2)	2*(4*)	1(5)			1(4)	1(2)	3*(3*)	2(5)	5(3)
Dolcontin							3(1)	2(1)	3*(-)	2*(-)	
Lyrica									3*(3*)	3*(2*)	

Tabell 30 (b)
fortsettelse

RUSMIDLER	Bergensklinikkene mest brukte rusmidler		Trendpanel brukstrender - tilgjengelighet		Kjentmann brukstrender - tilgjengelighet		Vitusapotek Nordstjernen medikamentsalg	
	Anabole steroider			3(3)	2(2)	4*(3*)	3*(3*)	
Alkohol	3(3)		3(3)	3(3)	3(3)	3(3)		
Cannabis	2(5)		3(3)	2(3)	3(3)	2(2)		
Amfetamin	2(3)		3(3)	2(3)	2*(4*)	2*(3*)		
Metamfetamin			3(1)	3(1)				
Ecstasy			4(3)	3(2)	2*(3*)	2*(3*)		
Kokain	3*(3*)		3(3)	2(3)				
Fleinsopp			3*(3*)	3*(3*)				
z C-B			2*(2*)	3(2*)				
LSD			3*(2)	3(2*)				
GHB	3*(-)		3(3)	1(4)	4*(3*)	4*(3*)		
GBL			3(3)	1(3)	- (3*)	- (3*)		
Heroin	5(4)		3(2)	3(2)				
Metadon			3(3)	3(3)				
Subutex			2(2)	1(3)				4(3)
Suboxone			3(1)	2(1)				4(4)
Temgesic			3*(3)	3(4*)				4(3)
Xanor			3(2)	3(2)				3(4)
Valium			3(3)	3(2)				4(3)
Rohypnol			3(3)	3(2)				3(3)
Rivotril			2(1)	2(1)				4(3)
Dolcontin			3(3)	3(2)				5(4)
Lyrica			2(1)	2(1)				3(3)

Tabell 30 (c) fortsettelse

RUSMIDLER	Norshroom antall treff	Bergensavisen antall treff	Bergens Tidende antall treff	Natt&Dag antall treff	Hansa Borg salgstall	Coop salgstall	Vinmonopolet salgstall
Anabole steroider	3* (5)	4*(4*)	3*(2*)	3* (-)			
Alkohol	4 (4)	2 (5)	4 (1)	3 (1)	4 (4)	4 (4)	3 (3)
Cannabis		3 (5)	1 (1)	2 (1)			
Amfetamin	3 (3)	2 (5)	3 (1)	4*(2*)			
Metamfetamin	4*(2*)	2* (5)	3*(3*)	4*(2*)			
Ecstasy	5 (2)	3*(3*)	4*(2*)	4*(2*)			
Kokain	4 (1)	3 (5)	2 (1)	4*(2*)			
Fleinsopp		-(3*)	3*(-)	3*(3*)			
z C-B	5 (2)	-(3*)		3*(3*)			
LSD		-(5)		3*(-)			
GHB	1 (5)	1 (2)	4 (3)	1(2*)			
GBL	1 (5)	1 (5)	5 (2)	3*(3*)			
Heroin	3 (3)	5 (5)	3 (1)	3*(3*)			
Metadon	2*(2*)	3*(4*)	3*(2*)				
Subutex	3*(3*)	3*(4*)	3*(2*)				
Suboxone							
Temgesic	1 (2*)			3*(3*)			
Xanor	1 (5)						
Valium	2 (1)	4*(3*)	2*(4*)	3*(3*)			
Rohypnol	4*(2*)		3*(3*)				
Rivotril	5 (1)	3*(2*)					
Dolcontin	4*(2*)	3*(3*)					
Lyrica	4 (1)						

1 = sterk økning

2 = gradvis økning

3 = ingen endring

4 = gradvis nedgang

5 = sterk nedgang

* = et lavt antall

() = verdier fra april - september 2010 er satt i parentes

VEKTING AV KILDENE

Informasjonskildene blir kategorisert og vektet avhengig av hvor pålitelige de er med henblikk på å indikere tilgjengelighet og bruk av rusmidler. Størst vekt gis til data med relativt gode indikasjoner på faktisk bruk av rusmidler. Kildene har følgende vektning:

Størst vekt (ganger fire) er gitt data fra alkoholsalg, apoteksalg og trendpanel (brukstrender).

Nest størst vekt (ganger tre) er gitt beslagdata fra lokalt politi og tolletaten, urintester fra fengsel, trendpanel (tilgjengelighet) og kjentmenn (brukstrender).

Medium vekt (ganger to) er gitt data fra Kripos og kjentmenn (tilgjengelighet).

Minst vekt (ganger en) er gitt data fra fengsel (beslag), behandling, medier og lave forekomster av funn, uavhengig av kildeopphav (funn som er markert med stjerne i tabellen).

Sammendrag av trendverdier, ikke vektet og vektet, for spesifikke rusmidler

For å identifisere verdier og tendenser for de ulike rusmidlene, sammenfatter tabell 31 trendverdiene fra tabell 30, før og etter de er vektet. I den vektete tabellen får vi en aggregert differanse for hvert rusmiddel, basert på summering av positive og negative verdier. Data fra Hordaland politidistrikt blir brukt for rusmidler fra toppen av tabell 30 og nedover t.o.m. metadon, med unntak av amfetamin, metamfetamin, GHB, GBL, hvor det brukes data fra Kripos. For de øvrige rusmidlene brukes data fra Kripos. Dette gjøres for å unngå dobbelttelling av data som registreres av begge politikilder.

Oppdeling av «aggregert differanse»

For å få et mer detaljert bilde av hva som ligger bak de vektete trendverdiene i tabell 31 deles den aggregerte differansen inn i tre kategorier: bruk, tilgjengelighet og interesse/bekymring. Bruk dekker kildene brukstrender fra trendpanel og kjentmenn, urinprøver fra fengsel, behandlingsdata, medikamentsalg (apotek) og alkoholsalg. Tilgjengelighet baseres på tilgjengelighetstrender fra trendpanel og kjentmenn, antall og mengde beslag fra lokalt politi, Kripos, toll og fengsel. Interesse/bekymring bygger på kildene Bergensavisen, Bergens Tidende, Natt&Dag og Norshroom.

Det lages et skjema for hvert rusmiddel (Mouteney et. al, 2007: 44), der en tar utgangspunkt i enkeltkildenes trendverdi (se tabell 30). Denne verdien multipliseres med kildens vektete endringsverdi (som i tabell 31). Tallet en da kommer fram til summeres for alle kildene sortert under henholdsvis bruk, tilgjengelighet og interesse. Hvert rusmiddel får da en verdi for bruk, tilgjengelighet og interesse, som samlet vil tilsvare totalverdien, dvs. den verdien som benevnes aggregert differanse i tabell 31.

Tabell 31: VEKTEDE OG IKKE-VEKTEDE VERDIER													
IKKE VEKTEDE					RUSMIDDEL	VEKTEDE					SUM		AGGREGERT DIFFERANSE
1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	+	-	
						(X2)	(X1)	(0)	(X1)	(X2)			
4	2	6	2	2	Anabole v.stoffer	10	4	11	2	6	24	14	10
1	1	10	5	1	Alkohol	3	1	23	13	1	7	15	-8
3	7	4	1	2	Cannabis	7	16	9	3	4	30	11	19
3	6	6	3	-	Amfetamin	6	8	11	4	-	20	4	16
-	1	4	3	1	Metamfetamin	-	1	10	5	2	1	9	-8
1	3	4	4	2	Ecstasy	3	3	8	7	4	9	15	-6
1	3	4	4	1	Kokain	3	5	7	8	3	11	14	-3
1	1	4	-	-	Fleinsopp	3	1	4	-	-	7	0	7
-	1	3	-	2	2CB	-	1	5	-	3	1	6	-5
2	-	3	-	-	LSD	6	-	5	-	-	12	0	12
5	-	4	5	1	GHB	8	-	7	8	3	16	14	2
3	-	2	3	4	GBL	5	-	5	4	9	10	22	-12
2	3	7	-	2	Heroin	6	7	12	-	2	19	4	15
-	2	4	-	2	Metadon	-	4	9	-	6	4	12	-8
4	2	4	1	-	Subutex	8	6	5	4	-	22	4	18
-	2	2	1	-	Suboxone	-	5	6	4	-	5	4	1
2	-	3	2	-	Temgesic	4	-	5	5	-	8	5	3
5	1	4	1	-	Xanor	11	1	11	1	-	23	1	22
1	4	7	3	1	Valium	3	8	13	6	2	14	10	4
1	-	6	2	3	Rohypnol	1	-	14	2	7	2	16	-14
4	4	3	1	2	Rivotril	10	9	3	4	4	29	12	17
-	2	5	1	1	Dolcontin	-	3	11	1	4	3	9	-6
-	2	3	1	-	Lyricea	-	7	6	1	-	7	1	6

METODISKE BEGRENŚNINGER – SEKUNDÆRDATA

Dataene som benyttes i Føre Var er i stor grad indikatorer på tilgjengelighet og bruk av rusmidler, de gir ikke et mål på faktisk bruk. Det foreligger en del usikkerhet i datamaterialet, og årsakene kan være flere, for eksempel:

Politiets, Kripas' og tolletatens data tilknyttet beslag:

Endringer i politiets og tolletatens arbeid og prioriteringer kan gi utslag fra måned til måned eller fra halvår til halvår, og kan få betydning for hvilke beslag som er gjort. Etatenes beslagstall sier ikke nødvendigvis så mye om hvilke mengder som kommer ut på markedet og blir brukt illegalt. I tillegg kan beslagstall påvirkes av lovendringer. Kripas sine data vil også noen ganger vise andre verdier enn lokalt politi. Dette kan bl.a. skyldes at analyser av beslag fra Bergen ikke kan ferdigstilles av Kripas i gjeldende rapporteringsperiode samt at Kripas rapporterer for Hordaland mens Hordaland politidistrikt rapporterer beslag i Bergen.

Fengslenes testing/beslag:

I samsvar med de ovenfor nevnte punktene, vil fengslenes egeninnsats innvirke på dataene. I tillegg vil også de ulike stoffenes "lagringstid", dvs. hvor lenge stoffet kan spores i urinen, påvirke hvilke stoffer som gir positive testresultat. Noen medikamenter kan ha ulike preparatnavn, men samme virkestoff, og kan derfor ikke skilles fra hverandre i urinalyser, eksempelvis Subutex og Temgesic som begge inneholder buprenorfin.

Alkoholsalg: Salgstillene dekker kun det Vinmonopolet, Coop og Hansa selv selger, og omfatter ikke legal eller illegal import eller hjemmebrygging/-brenning av alkohol.

Behandlingsdata: Behandlingsdata dekker kun innleggelse i Stiftelsen Bergensklinikkene. Antall registrerte tilfeller er ikke antall nye personer i behandling, men antall innleggelse. Pasienter kan være innlagt flere ganger i løpet av en periode, og blir registrert ved hver innleggelse. Behandlingsdata sier kun noe om de som er i behandling, og derfor ikke noe om den faktiske bruken av rusmidler.

Medikamentsalg: Salgstall dekker legalt foreskrevne medikamenter fra vaktapoteket i Bergen, Vitusapotek Nordstjernen, som er ett av flere apotek i byen. Svingninger i kundemarkedet vil påvirke endringer i salg.

DATAKILDER SOM BRUKES I FØRE VAR

SEKUNDÆRDATA:

Bergen kommune, Kontor for skjenkesaker: Årlige data over antall salgs- og skjenkebevillinger, antall utførte salgs- og skjenkekontroller og totalsalg av alkohol fra bevillingshavere i Bergen kommune.

Bergen fengsel, prøver og funn: Data basert på urintester, antall funn og mengde funn av rusmidler i fengselet. Fengslene i Bergen rapporterer tre ganger i året.

Coop Hordaland, salgstall: Coop Hordaland er en av dagligvarekjedene i Bergen. Data over antall solgte enheter av øl, cider og rusbrus.

Hansa Borg Bryggerier AS, salgstall: Data over salg av øl, rusbrus, cider og svakvin til butikker, restauranter og utesteder i Bergen.

Helse Bergen, Akuttmedisinsk seksjon (AMK), Ambulanse-tjenesten, antall overdoseutrykninger: Ett på registrerte opioide overdoseutrykninger og ett på antall utrykninger til bevisstløse personer som har tatt GHB/GBL.

Hordaland politidistrikt, antall og mengde beslag, arrester og overdosedødsfall: Data over antall beslag og mengde gjort innenfor grensene til Bergen kommune. Hordaland politidistrikt registrerer antall personer i drukkenskaps-arresten og antall promillesaker hvor det har vært personlige og/eller materielle skader, samt antall overdosedødsfall relatert til bruk av narkotiske midler.

Kirkens Bymisjon, Omsorgsbasen for kvinner, utdeling av sprøyter: Omsorgsbasen for kvinner deler ut sprøyter til kvinner som benytter overnattingstilbudet deres eller som kommer innom for å få nytt brukerutstyr. Primært er dette kvinner i gateprostitusjon

Kripos, antall og mengde beslag: Data basert på innsendt datamateriale fra Hordaland politidistrikt på fylkesnivå, og analysert av Kripos.

Nasjonalt Folkehelseinstituttet, smittsomme sykdommer som hiv, aids og hepatitt C: Data fra internettssidene til Folkehelseinstituttet, MSIS, legges til grunn for innhenting av hepatitt C, hiv- og aidssmitte. Det registreres antall nye diagnostiserte tilfeller hvert halvår. Antall nye hiv- og aidsdiagnoser registreres på fylkesnivå. Hepatitt C registreres både på fylkes- og kommunenivå.

Stiftelsen Bergensklinikkene, behandlingsdata: Data hentes ut fra journalsystemet Rusdata på pasienter i poliklinikk og døgnbehandling, og baseres på opplysninger fra pasienter om mest brukte rusmiddel før innleggelse. I tillegg brukes årlige data over antall pasienter i legemiddellassistert behandling (LAR).

Straxhuset, utdeling av sprøyter, kanyler: Straxhuset deler ut sprøyter og kanyler (sprøytespisser) til brukere av tiltaket.

Tollregion Vest-Norge, Bergen regiontollsted, antall og mengde beslag: Data fra tolletaten er sammensatt av antall og mengde beslag gjort i Bergen distriktstollsted.

Andre tollregioner, antall og mengde beslag på personer med postadresse i Bergen: Data fra andre tollregioner som rapporteres til tollregion Vest-Norge, avdeling Bergen, over antall beslag og mengde beslag. I hovedsak er dette beslag av postforsendelser som fortolles i Oslo eller ved ulike grenseoverganger.

Utekontakten i Bergen, utdeling av kanyler, sprøyter: Utekontakten deler ut kanyler og sprøyter til kvinner i gateprostitusjon i Bergen.

Vinmonopolet, salgstall: Data over salg av alkoholholdige varer ved utsalgsstedene i Bergen kommune.

Vitusapotek Nordstjernen, salg av medikamenter: Vitusapotek Nordstjernen er vaktapotek i Bergen. Data over salg av et utvalg medikamenter med misbrukspotensial.

MEDIEKILDER:

BA.no: Nettsiden til Bergensavisen.
Kvantitativt søk på rusmiddelnavn.

BT.no: Nettsiden til Bergens Tidende.
Kvantitativt søk på rusmiddelnavn.

Blikk: Et magasin for homofile og lesbiske,
utgis nasjonalt en gang i måneden. Kvalitative søk.

Dopingtelefonen: En informasjonstjeneste som tar
i mot spørsmål om doping via telefon eller nettside:
www.dopingtelefonen.no. Kvalitative søk.

Fitnessprat: Norsk nettpratside der personer utveksler
kunnskap og opplevelse om trening, kosthold og doping.
Kvalitative søk.

Freak.nu: Freakforum er et norsk nettforum der det blant
annet utveksles informasjon og erfaringer om rusmidler.
Kvalitative søk.

K7 Bulletin: Studentavis for Norges Handelshøyskole.
Utgis en gang i måneden i papir- og nettutgave. Kvalitative søk.

Megafon: Gatemagasin fra Bergen.
Utgis hver 4. uke. Kvalitative søk.

Motgift.no: Fagblad og internettside til
Norsk Narkotikapolitiforening. Kvalitative søk.

Nattogdag.no: Natt&Dag er en gratisavis i papir og
nettutgave som har voksne storbymennesker i alderen
18-35 år som målgruppe. Avisen har 12 utgivelser
i året og distribueres i hele landet. Kvantitativt søk
på rusmiddelnavn.

Norshroom.org: En norsk nettpratside der det blant
annet utveksles informasjon og erfaringer om rusmidler.
Kvantitativt søk på rusmiddelnavn.

Pillreports.com: Internasjonal nettside med norsk
avdeling der det utveksles informasjon og erfaringer
om ecstasypiller. Kvalitative søk.

rus&samfunn: Et norsk fag- og debattblad for alle som
er interessert i arbeidet med rusproblemer. Utgis fire
ganger i året. Kvalitative søk.

Spirit: Et ungdomsmagasin som gis ut ni ganger i året.
Bladet distribueres gratis til videregående skoler og
høyskoler over hele landet, samt diverse butikker og
møtesteder. Kvalitative søk.

Studvest: Studentavis for Universitetet i Bergen.
Utgis en gang i uken i papir- og nettutgave. Kvalitative søk.

INFORMANTER:

Trendpanel: Anonyme informanter, utvalgt på bakgrunn
av deres ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. De
svarer på et spørreskjema hver sjette måned og rapporterer
om bruk, tilgjengelighet, helseskader, pris, slenguttrykk,
og lignende.

Kjentmenn: Ansatte ved ungdomsskoler i Bergen med
spesialoppgaver knyttet til rusmiddelspørsmål. De svarer på
et spørreskjema hver sjette måned og rapporterer om bruk,
tilgjengelighet, pris, funn av brukerstyr og lignende.

LITTERATUR

44

Flesland, L. & Carlsen, S-E. L. (2010)
Føre Var rapport, nr. 2, 2010.
Stiftelsen Bergensklinikkene.

ESPAD (2007)
The 2007 ESPAD Report.
Stockholm, 2009

EMCDDA (2010)
Narkotikasituasjonen i Europa.
Årsrapport 2010.
www.emcdda.europa.eu

Grung, M. (2008)
*Unge med tilknytning til tunge
rusmiljø i Bergen sentrum.*
Utekontakten, Bergen kommune.

Hordvin, O. (2010)
The Drug situation in Norway 2010.
*annual report to European Monitoring
Centre for Drugs and Drug Addiction.*
Sirus, Oslo

Iversen et.al (2010)
Ungdom og rusmidler i Bergen 2010.
Stiftelsen Bergensklinikkene.

Mounteney, J. (2009)
*Methods for providing an earlier warning
of emerging drug trends.*
*Dissertation for the degree of philosophiae doctor
(PhD), University of Bergen, Norway.*

Mounteney, J. og Johannessen, V. (2009)
Skoleskulkundersøkelse 2008.
Stiftelsen Bergensklinikkene.

NETTSIDER:

Felleskatalogen: www.felleskatalogen.no

Folkehelseinstituttet: www.fhi.no

Helsedirektoratet: www.helsedirektoratet.no

ReDNet-project: www.rednetproject.eu